

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Zuzana Tučková

PROGRAM SHOVIÁVOSTI V EVROPSKÉM A ČESKÉM KARTELOVÉM PRÁVU

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Pavel Svoboda Ph.D.

Katedra: Katedra evropského práva

Datum vypracování práce: srpen 2010

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

V Praze dne 28.8.2010

Zuzana Tučková

Tímto bych chtěla poděkovat svému vedoucímu diplomové práce doc. JUDr. Pavlovi Svobodovi Ph.D. za vstřícnost, věnovaný čas a hodnotné rady, které mi poskytoval při řešení této práce. Dále bych chtěla poděkovat rodičům za soustavnou podporu během studia.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Obecný pohled na program shovívavosti	7
2.1	Podstata programu shovívavosti	7
2.2	Původ programu shovívavosti	9
2.3	Klíčové prvky úspěšně fungujícího programu shovívavosti.....	10
2.3.1	Přísné sankce.....	11
2.3.2	Vysoké riziko odhalení	12
2.3.3	Transparentní uplatňování programu a jeho atraktivita	13
2.3.4	Shrnutí.....	14
3	Program shovívavosti v právu EU	15
3.1	Vývoj evropského programu shovívavosti	15
3.1.1	Oznámení o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů 1996	15
3.1.2	Oznámení o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů 2002	17
3.2	Oznámení o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů 2006	18
3.2.1	Podmínky pro udělení ochrany před pokutami	18
3.2.2	Průběh řízení	20
3.2.3	Rozhodovací praxe Komise a program shovívavosti.....	21
3.3	Evropská soutěžní síť a její modelový program shovívavosti	23
4	Program shovívavosti v České republice.....	25
4.1	Podmínky českého programu shovívavosti	25
4.2	Rozhodovací praxe ÚOHS týkající se programu shovívavosti.....	27
5	Beztrestnost porušitele práva a soulad s právními zásadami.....	30
5.1	Program shovívavosti a obecné zásady morálky	30
5.2	Program shovívavosti ve srovnání s vybranými instituty trestního práva	31
5.2.1	Účinná lítost	31
5.2.2	Spolupracující obviněný	32
5.2.3	Další instituty trestního práva	33
5.3	Shrnutí	34
6	Kriminalizace kartelů a její dopad na program shovívavosti	36
6.1	Kriminalizace kartelů a evropské soutěžní právo	36
6.2	Kriminalizace kartelů v ČR	38
7	Soukromoprávní vymáhání soutěžního práva a jeho vliv na program shovívavosti .	41
7.1	Soukromoprávní postih kartelů v USA.....	42
7.2	Žaloby na náhradu škody způsobené porušením evropského soutěžního práva.....	43
7.2.1	Zelená kniha.....	44
7.2.2	Bílá kniha	45
7.2.3	Nejnovější vývoj	46
7.3	Soukromoprávní postih kartelů v ČR	47
7.4	Shrnutí	49
8	Úvahy nad dalším směřováním programu shovívavosti.....	50
8.1	Další směřování evropského programu shovívavosti	50
8.1.1	Potřeba jednotného systému.....	50
8.1.2	Zefektivnění řízení před Komisí	51

8.1.3	Zavedení <i>amnesty plus</i> a <i>penalty plus</i>	51
8.2	Další směřování českého programu shovívavosti.....	52
8.2.1	Legislativní úprava programu shovívavosti.....	52
8.2.2	Vyřešení vztahu programu shovívavosti a trestního postihu kartelistů.....	53
8.2.3	Procedura narovnání	54
9	Závěr	56
10	Seznam zkratk	58
11	Použitá literatura	59
12	Seznam příloh	68
	Příloha č. 1: Pokuty uložené Evropskou komisí za účast na kartelu v období 1999-2010.....	68
	Příloha č. 2: Přehled všech rozhodnutí Komise v období 2000 - 2006, ve kterých byla udělena ochrana před pokutami, nebo pokuta snížena.....	69
13	Resumé	70

1 Úvod

Soutěžitelé, kteří coby vzájemní konkurenti mezi sebou uzavírají dohody fixující nákupní nebo prodejní ceny, rozdělující trhy, omezující výrobu nebo předem stanovující výsledek výběrového řízení (tedy *hard-core* kartely), je možné přirovnat ke zlodějům okrádajícím spotřebitele. Mario Monti, bývalý komisař pro hospodářskou soutěž, označil kartely za „rakovinu otevřené tržní ekonomiky, která je základem Evropského společenství.“¹ Je možné říct, že hlavním cílem a úkolem soutěžních úřadů po celém světě, je právě odhalování a trestání takových zakázaných dohod. Nejedná se však vůbec o úkol jednoduchý. Kartelisté jsou při skrývání důkazů o své ilegální činnosti vždy o krok napřed před vyšetřovateli, využívají nejrůznější důmyslné prostředky utajení a ani hrozba obrovských sankcí, upravených v kartelovém právu v nedávné době, pro ně není dostatečným motivem k ukončení účasti na kartelech.

Účinným nástrojem odhalování kartelů v rukou soutěžních orgánů je program shovívavosti, pocházející ze Spojených států amerických. S jeho pomocí se vyšetřovatelé dostanou k interním informacím o zakázané dohodě a to přímo od jejího účastníka. Na území České republiky i Evropské unie je tento netradiční instrument upraven poměrně nedlouho, navíc se postupně stává pro boj s kartely nenahraditelným. Jeho aplikace navíc vzbuzuje řadu otázek, ať už právně-filozofických, tak čistě praktických. Proto jsem si jej vybrala jako téma své diplomové práce.

Tato práce si klade za cíl zhodnotit pravidla, efektivitu a morálnost fungování programu shovívavosti a porovnat jej s dalšími nástroji prosazování kartelového práva. Účelem mé diplomové práce je nejen analýza programu shovívavosti, ale i prozkoumání vzájemných vztahů programu shovívavosti a některých nástrojů soukromoprávního i veřejnoprávního potlačování kartelů a možnosti jejich budoucího společného fungování.

První část práce se zaměří na původ programu shovívavosti a základní principy jeho úspěšného fungování. Deskriptivní část bude dále rozšířena o historii i popis současné úpravy programu jak na území Evropské Unie, tak České republiky. Budu se

¹ MONTI, M. Fighting Cartels Why and How? Why should we be concerned with cartels and collusive behaviour? Projev na 3rd Nordic Competition Policy Conference Stockholm, 11.-12. září 2000 . [citováno 22.srpna 2010] Dostupný na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/00/295&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

zajímat o to, jaké podmínky musí soutěžitel splnit, aby mu byla udělena imunita nebo alespoň snížena pokuta. Zaměřím se i na to, jak program shovívavosti funguje v praxi, tedy nakolik je Evropskou komisí a Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže aplikován v jejich rozhodnutích a jak je ovlivňuje.

Skutečnost, že na základě programu shovívavosti je odpuštěna sankce porušiteli práva, vzbuzuje otázky týkající se jeho morálnosti a souladu se zásadami práva. Proto bude součástí práce i pohled na program z hlediska zásad morálky a porovnáám jej s některými instituty trestního práva, které jsou založeny na obdobném principu, beztrestnosti pachatele.

Nejen pro vysokou aktuálnost tématu se zaměřím také na trestněprávní postih kartelového jednání a jeho dopad na program shovívavosti a ze stejného úhlu pohledu i na otázku soukromoprávních nároků vzniklých v souvislosti s porušením pravidel hospodářské soutěže v České republice i Evropské unii.

Závěr práce se bude týkat úvah *de lege ferenda*, subjektivních názorů a představ o možnostech dalších budoucích úprav a změn programu a vývoje jeho vztahu k ostatním nástrojům využívaných soutěžními úřady v boji proti kartelům.

2 Obecný pohled na program shovívavosti

2.1 Podstata programu shovívavosti

Primárním posláním soutěžního práva je ochrana hospodářské soutěže, která povede k zajištění jejího zdravého fungování. Profesor Dědič definuje hospodářskou soutěž jako ekonomické soupeření na trhu mezi subjekty nabídky a poptávky s cílem dosáhnout před ostatními určitých výsledků.² Takové soupeření mezi soutěžiteli s sebou přináší řadu výhod, můžeme za ně označit především nižší ceny a lepší kvalitu výrobků pro spotřebitele, širší možnost výběru mezi nimi, snahu soutěžitelů být inovativní a celkově vyšší efektivitu fungování trhu. Neoklasická ekonomická teorie přímo stanoví, že sociální blahobyt se maximalizuje v podmínkách dokonalé konkurence.³ Je možné uzavřít, že hospodářská soutěž je tedy základním stavebním kamenem fungujícího tržního hospodářství, která umožňuje konkurenci a přináší prospěch spotřebitelům.

Jedno z největších nebezpečí pro fungování hospodářské soutěže představují dohody mezi soutěžiteli – kartely.⁴ Těmi nejzávažnějšími jsou pak tzv. hard-core kartely⁵, tedy protisoutěžní dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků nebo protisoutěžní jednání ve vzájemné shodě, které určují ceny, manipulují s veřejnými zakázkami (bid ridding), omezují výrobu a stanovují kvóty nebo rozdělují trhy přidělením zákazníků, dodavatelů, území nebo obchodních sítí.⁶ Důsledkem takových dohod je omezení nebo úplné vyloučení soutěžního prostředí na relevantním trhu.

Soutěžitelé, kteří jsou členy těchto kartelů, se samozřejmě snaží svoje ilegální aktivity všemožně tajit a jejich metody skrývání jsou stále propracovanější. Například rozhodnutí Evropské komise ve věci *Gas insulated switchgear* hovoří o tom, že účastníci kartelu používali pro pojmenování společností kódy, šifrovali mailovou

² DĚDIČ, J. Obchodní zákoník komentář. Praha: Prospektrum, 1997, s. 130.

³ WHISH, R. Competition Law, 6th edition, New York: Oxford University Press, 2009, s. 4.

⁴ Srovnej § 3 odst. 1 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále je „ZOHS“) a čl. 101 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“).

⁵ V literatuře též označované jako „tvrdé kartely“.

⁶ Definice hard core kartelů podle Doporučení Rady Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci o efektivních opatřeních proti tvrdým kartelům, s. 3 [citováno 9.července 2010] Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/39/4/2350130.pdf>

i telefonickou konverzací pomocí speciálních telefonů a softwaru, používali anonymní emailové schránky, jejichž jména pravidelně měnili, přílohy emailů si okamžitě stahovali na paměťové karty, aniž by je v počítači otevřeli atd.⁷ Pro soutěžní úřady je tedy za této situace nesmírně náročné nejen takové kartely odhalit, ale také jejich nelegální činnost prokázat. Skutečnost, že před přijetím programu shovívavosti na evropské úrovni (tedy v období 1964–1996) vydala Evropská komise pouhých 37 rozhodnutí ve věci kartelů,⁸ to jen potvrzuje. Soutěžní úřady se proto pokoušely najít způsob, jakým zefektivnit potírání kartelových dohod. Výsledkem jejich snažení byl program shovívavosti (*leniency program*), který se postupně stal jedním z nejvýznamnějších nástrojů vymáhání soutěžního práva.

Program shovívavosti motivuje účastníky nelegálních dohod, aby příslušnému orgánu, který provádí dohled nad fungováním hospodářské soutěže, oznámili kartel, na kterém se účastní, a předložením důkazů pomohli jeho existenci prokázat. To vše výměnou za neuložení pokuty, nebo uložení pokuty nižší, než jakou by dostali v případě, že nebudou spolupracovat.⁹ Soutěžní úřad tak díky programu shovívavosti získá přístup k detailním interním informacím o zakázané dohodě, ke kterým by se bez jejich vyzrazení samotným účastníkem kartelu jen velice těžko dostával. Program shovívavosti se po překonání počátečních obtíží stal hojně využívaným a nejefektivnějším nástrojem potírání zakázaných protisoutěžních dohod. O tom svědčí skutečnost, že naprostá většina případů porušení kartelového práva, které Evropská komise v poslední době řešila, začala právě podáním žádosti o leniency.^{10 11} Není proto s podivem, že například Spagnolo označuje poslední desetiletí rozvoje programu shovívavosti za „leniency revoluci“.¹² Bylo by však mylné usuzovat, že soutěžní úřady

⁷ Odstavec 170–176, rozhodnutí Komise ze dne 24. ledna 2007 sp. zn. COMP/38.899 – Gas insulated switchgear, OJ 2008/C 5/07.

⁸ SLOT, P. J. A view from the mountain: 40 years of developments in EC competition law. *Common Market Law Review*. 2004, č. 41, s. 443–473.

⁹ PETR, M. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže vyhlásil nový program leniency *Právní zpravodaj*, 2007, č. 7, s. 3.

¹⁰ WHISH, R. *Competition Law*, 6th edition, New York: Oxford University Press, 2009, s. 276.

¹¹ V roce 2005 byla 3 z 5 rozhodnutí Komise o kartelech zahájena žádostí o imunitu, srovnej Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2005, odstavec 174, [citováno 11. července 2010], dostupná z: http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2005/cs.pdf; v roce 2006 byla takto zahájena 5 ze 7 rozhodnutí Komise, srovnej Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2006, odstavec 8; v roce 2007 pak 6 z 8.

¹² SPAGNOLO, G. *Leniency and whistleblowers in antitrust*. London: Centre for Economic Policy Research, 2006, s. 3. [Citováno 12. července 2010] Dostupný na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=936400

nyňi při odhalování kartelů spoléhají jen na program shovívavosti.¹³ Naopak i nadále je přikládán značný význam šetřením z moci úřední založených na sledování trhu a odvětvovým šetřením.¹⁴

2.2 *Původ programu shovívavosti*

První zemí, která zavedla program shovívavosti umožňující vyhnout se trestněprávnímu postihu, byly v 70. letech Spojené státy americké. Tento program však nebyl příliš využíván a to především proto, že nebyl založen na principu automatického udělení imunity prvnímu oznamovateli. Ti se tudíž obávali svoje nelegální aktivity americkým protikartelovým úřadům nahlásit.¹⁵ Proto došlo v roce 1993 k nahrazení programu aktualizovanou verzí (*Corporate Leniency Policy*),¹⁶ která je platná dodnes. Pakliže soutěžitel splní všechny podmínky a šetření nebylo dosud zahájeno, je mu automaticky udělena imunita. Dále je možné udělit imunitu i v případě, že šetření již zahájeno bylo, ale DoJ nedisponuje důkazem, který by kartel průkazně uznával vinným.¹⁷ Pravidlem amerického leniency programu je, že vždy pouze první společnost, která oznámila svou účast na zakázané dohodě, je oprávněna k imunitě – a to vždy k imunitě plné. Pokud se i ostatní členové kartelu rozhodnou spolupracovat s DoJ, mohou výši svých pokut snížit pomocí *plea bargaining*, což už ale není součástí programu leniency.¹⁸

Americký program shovívavosti byl postupně doplněn dvěma důležitými instituty. V roce 1994 byl přijat *Leniency Policy for Individuals*,¹⁹ tedy program, který umožňuje jednotlivcům udělení imunity od trestněprávních sankcí za jejich individuální odpovědnost, nezávisle na společnosti, ze které pocházejí. V roce 1999 byl zaveden program *Amnesty Plus* umožňující žadateli, který oznámil kartelovou dohodu, ale nebyl

¹³ Například rozhodnutím Komise ve věci Flat Glass bylo rozhodnuto o kartelu, který byl odhalen Evropskou komisí na základě pomoci soutěžních úřadů členských států. Srovnej: Commission fines flat glass producers € 486.9 million for price fixing cartel, [citováno 11.července 2010] Dostupné na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1781>.

¹⁴ Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2007, odstavec 6, [citováno 11.července 2010], dostupná na: http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2007/cs.pdf.

¹⁵ Jsou jimi Department of Justice (dále jen „DoJ“) a Federal Trade Commission (dále jen „FTC“)

¹⁶ Dostupný na <http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/0091.htm>.

¹⁷ MOTTA, M. *Competition Policy: Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, s. 193.

¹⁸ HAMMOND, S. D. *Cornerstones of an Effective Leniency Program*. U. S. Department of Justice [citováno 26. července 2010] s. 10. Dostupný z: <http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/206611.pdf>.

¹⁹ Dostupný na <http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/0092.htm>.

oprávněn k úplné ochraně před pokutou za ni, aby se v rámci plea bargaining pokusil tuto pokutu snížit tím, že soutěžnímu úřadu navíc oznámí další kartelovou dohodu, na které se na jiném trhu účastní a za kterou již získá plnou imunitu v následujícím řízení.²⁰

Evropská komise se nechala inspirovat úspěchem amerického leniency programu a v roce 1996 přijala vlastní program shovívavosti. Ten byl celkem dvakrát přepracován, jeho poslední znění je z prosince roku 2006.

Přestože je zřejmé, že rozdíly v jednotlivých programech shovívavosti soutěžních úřadů členských států EU (případně i jejich neexistence) značně ztěžují vymáhání kartelového práva, nemá Komise pravomoci, jak přimět členské státy k přijetí vlastních programů shovívavosti, a nemůže jim ani diktovat jejich obsah. Ve většině členských států však program shovívavosti existuje, výjimkou je pouze Slovinsko a Malta.²¹ Rozdíly mezi verzemi jednotlivých států se pokouší sbližovat modelový program shovívavosti přijatý Evropskou soutěžní sítí, který ale není právně závazný. V České republice byl první program shovívavosti přijat v roce 2001 a v roce 2007 byl přepracován právě podle vzoru evropského modelového programu.

2.3 Klíčové prvky úspěšně fungujícího programu shovívavosti

Program shovívavosti je ve světě požíván již 40 let. Na základě zkušeností z jeho uplatňování je tedy možné stanovit určité základní požadavky správného nastavení samotného programu, ale i požadavky na vlastnosti právního systému, v němž bude program shovívavosti uplatňován. Tyto základní stavební kameny pak pomohou vybudovat program, který bude úspěšně motivovat soutěžitele, aby nahlásili soutěžnímu úřadu svoji účast na kartelové dohodě, jejíž existence nebyla doposud známa. Mezi základní stavební kameny programu shovívavosti patří především přísné sankce za porušení kartelového práva, vysoké riziko odhalení kartelu, transparentnost uplatňování programu a dostatečná atraktivita programu pro oznamovatele.

²⁰ ROUX, C., VON UNGERN-STEMBERG, T. Leniency Programs in a Multimarket Setting: Amnesty Plus and Penalty Plus, s. 5 [citováno 11. července 2010] Dostupné z: <http://www.hec.unil.ch/deep/textes/07.03.pdf>.

²¹ WHISH, R. Competition Law, 6th edition, New York: Oxford University Press, 2009, s. 284.

2.3.1 Přísné sankce

Dohody narušující hospodářskou soutěž jsou nelegální, a proto za jejich uzavření následuje sankce. Ta musí být natolik přísná, aby měla dostatečně odstrašující účinek a způsobovala újmu citelnější, než bude případný prospěch, který soutěžiteli přinese účast na zakázané dohodě.

Při postihování kartelů uplatňují státy v zásadě dva druhy systému sankcí, a to sankce trestněprávní i administrativní – příkladem je ČR – nebo pouze sankce administrativní, což je případ i samotné EU. Evropská unie nedisponuje trestněprávními pravomocemi, za porušení soutěžního práva tak může uložit pouze finanční sankce, tedy pokuty. Je také důležité zmínit, že EU může tyto pokuty uložit pouze společností, nikoliv jednotlivým fyzickým osobám. Je pravděpodobné, že nebezpečí trestního postihu (trestu odnětí svobody) bude pro manažery společností vždy dostatečnou výstrahou, pro kterou budou zvažovat výhodnost účasti na zakázané dohodě. Pokud je ale sankcí za takové chování pouze finanční postih, musí být pokuta natolik represivní, aby na ni nebylo nahlíženo pouze jako na nezbytný náklad nebo daň úspěšného podnikání.²²

Výše pokut, která je v současné době Evropskou komisí za účast na kartelu udělována, tento požadavek zajisté naplňuje.²³ Maximální výše pokuty, kterou může Komise uložit, činí buď 1 milion euro, nebo 10 % celkového obratu soutěžitele za předchozí hospodářský rok.²⁴ Tato částka může být samozřejmě obrovská, zejména s přihlédnutím k faktu, že se nevypočítává pouze z obratu na trhu, který byl kartelem dotčen, nebo trhu evropského, ale z obratu celosvětového na relevantním trhu.²⁵

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže může soutěžiteli za uzavření kartelové dohody uložit pokutu do výše 10 % čistého obratu nebo 10 mil. Kč, přičemž se ukládá vyšší z těchto dvou částek.²⁶ Nový trestní zákoník zavedl trestní sankce pro fyzické osoby za uzavření horizontální kartelové dohody, a to trest odnětí svobody až na tři léta,

²² HAMMOND, S. D. Cornerstones of an Effective Leniency Program. U. S. Department of Justice, s. 8 [citováno 11. července 2010] Dostupný z: <http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/206611.pdf>.

²³ Srovnej Přílohu č. 1 Pokuty uložené Evropskou komisí za účast na kartelu v období 1999–2010.

²⁴ Čl. 23 odst. 2 písm. a) Nařízení Rady o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy, č. 1/2003.

²⁵ WHISH, R. Competition Law, 6th edition, New York: Oxford University Press, 2009, s. 272.

²⁶ §22 odst. 3 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

zákaz činnosti, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.²⁷ Právě zavedením možnosti uložení trestu odnětí svobody za protisoutěžní jednání na území ČR, se jistě zvýšila obava manažerů z účasti na kartelu. Je však důležité si uvědomit, že český program shovívavosti na rozdíl od amerického neuděluje imunitu od trestního postihu, ale pouze od administrativní sankce.²⁸

2.3.2 Vysoké riziko odhalení

Vysoké sankce (ať už jakkoliv hrozivé) nebudou samy o sobě představovat dostatečně motivující prvek, pokud si soutěžitel zároveň vyhodnotí riziko odhalení svého nezákonného jednání jako velice malé. Pokud tedy podniky nebudou pod tlakem obav z odhalení, nebudou ani nikdy příliš nakloněny tomu, aby své nelegální jednání samy nahlásily. Naopak vysoká úspěšnost soutěžního úřadu při odhalování kartelů povede k nejistotě členů kartelu a neustálá možnost, že jeden z členů nevydrží tlak a kartel udá, povede k obavám a vzájemné nedůvěře mezi nimi. Z toho důvodu musí být soutěžní úřady nadány dostatečně účinnými pravomocemi, které jim umožní provádět efektivní vyšetřování vedoucí k častému a efektivnímu odhalování zakázaných dohod. Hammond shrnuje: „Vyšetřovatelé kartelů by měli mít přístup ke všem dostupným vyšetřovacím oprávněním, tak aby se ‚zločiny v oblecích‘ bylo zacházeno stejně, jako se ‚zločiny v ulicích‘.“²⁹

I zde udělala EU jistě správný krok přijetím Nařízení č. 1/2003,³⁰ které přineslo Komisi nové vyšetřovací pravomoci, z nichž nejdůležitější jsou oprávnění k šetřením v obchodních prostorách bez předchozího oznámení, tzv. dawn raids, a k šetřením v ostatních prostorech, včetně například soukromých obydlí a dopravních prostředků patřících členům statutárních orgánů a zaměstnancům šetřených podniků. Musí ovšem existovat důvodný předpoklad, že v těchto prostorách se nacházejí účetní knihy a jiné obchodní záznamy.³¹ Jestliže Komise vydá o šetření rozhodnutí, musí s ní vyšetřovaný podnik pod hrozbou sankce spolupracovat. Komise k vyšetřování nepotřebuje jakékoliv

²⁷ § 248 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

²⁸ K tomu blíže viz. Kapitola 5.

²⁹ HAMMOND, S. D. Cornerstones of an Effective Leniency Program. U. S. Department of Justice, s. 10 [citováno 11. čerence 2010] Dostupný z: <http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/206611.pdf>.

³⁰ Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy (dále jen „Nařízení 1/2003“).

³¹ Čl. 20 a 21 Nařízení 1/2003.

povolení ze strany orgánů státu, na jehož území k šetření dochází. Pouze pokud se jedná o šetření v ostatních prostorách, je nezbytné předchozí povolení ze strany soudu dotčeného státu.³² Komise má právo vstupovat do jakýchkoliv prostor, kontrolovat účetní knihy a ostatní obchodní záznamy, bez ohledu na to, v jaké formě jsou uloženy, má tedy právo nahlížet i do počítačů a emailové korespondence, pořizovat si kopie dokumentů a požadovat vysvětlení od zaměstnanců šetřené společnosti.

Vyšetřovací oprávnění ÚOHS byla vytvářena podle vzoru evropské úpravy a tudíž jsou v zásadě stejná. Proto je možné uzavřít, že tento základní stavební prvek fungujícího programu shovívavosti je alespoň v rovině legislativní úpravy vyšetřovacích oprávnění naplněn jak na národní úrovni ČR, tak na komunitární úrovni. Je však třeba je efektivně využívat a uplatňovat, aby se úspěšnost úřadů při odhalování kartelů neustále zvyšovala.

2.3.3 Transparentní uplatňování programu a jeho atraktivita

Podniky budou ochotné podávat žádost o imunitu pouze v případě, že budou schopny předem předvídat, do jaké míry bude jejich žádost úspěšná.³³ Není možné od kartelistů očekávat motivaci k podání žádosti v případě, kdy si nemohou být jisti, že nahlášení dohody pro ně nakonec nebude mít negativní efekt. Důvodem neúspěchu prvních programů leniency byla právě vysoká možnost správního uvážení ze strany soutěžního úřadu při hodnocení žádosti a také jejich nízká atraktivita. Právě správní uvážení, ale i neurčité a vágní právní pojmy je třeba v programu shovívavosti co nejvíce omezit a prvnímu žadateli, který naplní stanovená kritéria, by měla být plná ochrana přidělena automaticky.³⁴

S požadavkem transparentnosti se stále lépe vypořádává americký program shovívavosti. Podle něj se totiž sankce promine ihned po skončení vyšetřování a oznamovatel už se tak neúčastní soudního řízení. Naproti tomu jak Evropská komise, tak ÚOHS rozhodne o upuštění od uložení pokuty až v konečném rozhodnutí ve věci,

³² PETR, M. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1.vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 104.

³³ FIALA, T. Postihování kartelových dohod v rámci programu shovívavosti. Právní rádce, 2003, č. 11, s. 27.

³⁴ OECD. Fighting Hard-Core Cartels, Harm, Effective Sanctions and Leniency Programmes. Paris: OECD Publications, 2002, s. 22.

tedy až na konci celého řízení.³⁵ Nový český program shovívavosti ale tento „handicap“ nahrazuje možností anonymních konzultací před podáním žádosti a povinností ÚOHS informovat žadatele o průběhu vyřizování žádosti. Pokud po předběžném vyhodnocení podkladů dojde Úřad k závěru, že žadatel podmínky pro leniency nesplňuje, mohou být žadateli předložené dokumenty vráceny.

2.3.4 Shrnutí

Propojení výše uvedených principů je předpokladem funkčnosti programu shovívavosti. Nejedná se samozřejmě o uzavřený výčet, ale pouze o definování nejdůležitějších prvků. Aby byl program shovívavosti dostatečně účinný, musí naplnit i další kritéria, například je nezbytné zaručit imunitu od trestněprávních sankcí také oznamovateli jako fyzické osobě. Pokud pro soutěžitele bude existovat možnost odpuštění finanční sankce, ale jeho manažerům bude stále hrozit trest odnětí svobody, jen těžko dojde k oznámení nezákonného jednání. Dále je nutné, aby společnosti o existenci programu věděly, proto je třeba šířit informace o programu shovívavosti do povědomí široké veřejnosti.

³⁵ WILS, P.J.W. Leniency in antitrust enforcement: Theory and Practice. Word Competition, č. 30, 2007, s. 32.

3 Program shovívavosti v právu EU

3.1 Vývoj evropského programu shovívavosti

Svůj první program shovívavosti přijala Komise v roce 1996 a to ve formě oznámení, publikovaném v ústředním věstníku ES.³⁶ Již před rokem 1996 ale Komise v několika případech významně snížila pokutu podnikům, kteří s ní spolupracovali v průběhu vyšetřování a to přesto, že pro takové snížení pokuty v té době ještě neexistoval žádný právní základ.³⁷ Nejznámějším příkladem této *pre-leniency* je rozhodnutí ve věci *Cartonboard*³⁸ z roku 1994. Zde Komise snížila o dvě třetiny pokutu podniku, který spontánně přiznal svou účast na protisoutěžní dohodě a poskytl Komisi detailní důkazy o tomto kartelu.³⁹

3.1.1 Oznámení o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů 1996⁴⁰

První evropský program shovívavosti byl založen na třístupňovém snížení pokuty. Stupeň podle části B znamenal snížení pokuty o 75 až 100 % (bylo tedy možné i její úplné odpuštění). Aplikoval se pouze na případy, kdy podnik byl prvním, kdo existenci kartelu oznámil a zároveň předložil důkazy, které jeho existenci prokazovaly. Oznámení muselo být podané před tím, než Komise zahájila vyšetřování. Pokud již vyšetřování probíhalo, mohl podnik žádat pouze o snížení ve stupni C, tedy v rozmezí 50–75 %. I bez oznámení zásadních informací bylo možné získat určitou „slevu“ na pokutě v rámci posledního stupně D. Zde stačilo, že podnik s Komisí během vyšetřování spolupracoval. Pokuta mu pak byla snížena o 10–50 %.

Stejně jako první americký program shovívavosti, ani evropskou variantu nelze považovat za příliš úspěšnou. Hlavním důvodem je nízká předvídatelnost programu,

³⁶ I všechny další programy shovívavosti byly přijímány v této formě správního aktu.

³⁷ STEPHAN, A. The Direct Settlement of EC Cartel Cases, Centre for Competition Policy, University of East Anglia, Norwich, s. 15. [citováno 28. července 2010] Dostupný na: http://ec.europa.eu/competition/cartels/legislation/cartels_settlements/astephan.pdf

³⁸ Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 14. května 1998 T-304/94 *Europa Carton v. Komise ES*.

³⁹ JONES, A., SUFRIN, B. *EC Competition Law: Text, Cases and Materials*, 3rd edition, New York: Oxford University Press, 2008, s. 1240.

⁴⁰ Oznámení Komise o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů (96/C 207/04). Dále jen „Oznámení 1996“

netransparentnost a nedostatečná velkorysost a atraktivita.⁴¹ Nelze mu však odepřít význam v tom, že jako první zavedl základní principy leniency na území EU.

Předmětem kritiky byla především nízká úroveň právní jistoty žadatele, který se až v konečném rozhodnutí ve věci dozvěděl, zdali mu bude udělena ochrana nebo ne, případně v jaké míře mu bude odpuštěna pokuta. Vzhledem ke zdlouhavosti řízení pak musel přechkávat v této nejistotě i několik let.⁴²

Za atraktivní nabídku také rozhodně nelze považovat možnost snížení pokuty o 75 %, se kterou mohl podnik skončit, i když byl prvním oznamovatelem kartelu, o kterém Komise do té doby neměla tušení.

Další nevýhodou byla neurčitá a vágní definice důkazů, které byl podnik povinen předložit k prokázání kartelu. Muselo se jednat o informace nové a dostatečně přesvědčivé (*decisive evidence*). Až později bylo judikaturou Soudu prvního stupně stanoveno, že „takové důkazy nemusí být nezbytně samy o sobě dostatečné k prokázání existence kartelové dohody, musí být nicméně určující pro tentýž účel. Nesmí se tedy jednat jen o pouhý ukazatel směru, kterým má Komise vést šetření, ale o důkazní prostředek, který může být přímo použit jako hlavní důkazní podklad pro rozhodnutí o zjištění protiprávního jednání.“⁴³

Není proto s podivem, že Oznámení 1996 bylo v průběhu své účinnosti (tedy do konce roku 2001) uplatněno pouze v 16 rozhodnutích Komise⁴⁴ a pouze ve 3 případech byla podnikům udělena plná imunita.⁴⁵ Z těchto důvodů potřeboval evropský program shovívavosti zásadní změny, aby se stal skutečně funkčním prostředkem vynucování evropského soutěžního práva.

⁴¹ STEPHAN, A. An Empirical Assessment of the 1996 Leniency Notice, CCP Working Paper, 2006, č. 5, s. 5. [Citováno 30. července 2010] Dostupný na: <http://ssrn.com/abstract=911592>.

⁴² GERADIN, H. DAVID, H., The EC fining policy for violations of competition law: An empirical review of the Commission decisional practice and the Community courts' judgments, The Global Competition Law Centre Working Paper, 2005, č.3, s. 16 [Citováno 30. července 2010] Dostupný na: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20WP%2003-05.pdf>.

⁴³ Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 15. března 2006, T-15/02, BASF v. Komise, bod 491.

⁴⁴ Question & Answer On the Leniency Policy [Citováno 30. července 2010]. Dostupné na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/02/23&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>.

⁴⁵ Konečný počet rozhodnutí podle Oznámení 1996 viz kapitola 3.2.3.

3.1.2 Oznámení o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů 2002⁴⁶

S následnou revizí programu shovívavosti podle zkušeností s jeho aplikací se počítalo již v době jeho zavedení v roce 1996. Komise se nejen inspirovala úspěšným přepracováním programu v USA, ale ještě před přijetím Oznámení 2002 dala veřejnosti možnost připomínkovat jeho návrh. Tím dala vzniknout programu, který znamenal významný pokrok v procesu potírání kartelových dohod.

Snad největším přínosem Oznámení 2002 bylo zavedení institutu automatického udělení plné ochrany prvnímu oznamovateli, tedy zavedení garance snížení pokuty o 100 %, a to navíc za mírnějších podmínek, než jaké vyžadoval předchozí program. Bylo upuštěno od požadavku dostatečně přesvědčivých důkazů (*decisive evidence*) a stačilo předložit důkazy, které umožní Komisi přijmout rozhodnutí o provedení kontroly, tzv. *dawn raids*, nebo zjistit protiprávní jednání podle čl. 101 SFEU.⁴⁷ Oznamovatel mohl případnou nejistotu ohledně kvality svých důkazů vyřešit podáním soupisu hypotetických důkazů. Generální ředitelství pro hospodářskou soutěž také začalo přijímat žádosti v ústní podobě,⁴⁸ což zajišťovalo větší ochranu předávaných informací proti jejich „zneužití“ třetí stranou v soukromoprávní žalobě.

Pokud se podniku nepodařilo naplnit kritéria pro získání plné ochrany, existovala možnost snížení pokuty výměnou za předložení důkazů s významnou přidanou hodnotou (*significant added value*) k důkazům, které již Komise proti kartelu měla. Slevy na pokutě byly opět rozděleny do několika stupňů, odvíjejících se od pořadí, v jakém podnik žádost podal.⁴⁹

Právní jistotu také zvýšilo zavedení institutu písemného potvrzení o podmíněné ochraně. V něm Komise informovala podnik o svém záměru mu v konečném rozhodnutí

⁴⁶ Oznámení Komise o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů (2002/C 45/03). Dále jen Oznámení 2002.

⁴⁷ Dříve čl. 81 SES.

⁴⁸ Možnost ústního podání nebyla součástí Oznámení 2002, ale samostatného dokumentu vydaného komisí „Procedure For Corporate Statements Made for the Purpose for obtaining Immunity from fines or reduction of fines in cartel cases“

⁴⁹ Komise byla kritizována, že klade větší důraz na pořadí žádostí než na kvalitu důkazů, které jsou v nich předloženy. Srovnej JOSHUA, J.; CAMESASCA P.D. Where Angels Fear to Tread: the Commission's New Leniency Policy Revisited, *The European Antitrust Review* č. 11, 2005. Dostupný na: http://www.whereladersgo.com/docs/JulianJoshua_WhereAngelsFearthoThread.pdf

ve věci udělit úplnou ochranu, nebo použít určité pásmo pro snížení pokuty, pokud bude podnik po celou dobu správního řízení naplňovat stanovená kritéria.

Program shovívavosti z roku 2002 představoval značný pokrok oproti původnímu programu z roku 1996. To dokládají i čísla: Do konce roku 2005 bylo podáno dvakrát více žádostí o shovívavost podle Oznámení 2002 než podle jeho předchůdce. Na základě oznámení podle programu shovívavosti z roku 1996 přijala Komise celkem 36 rozhodnutí, z nichž ve 14 případech udělila plnou imunitu. Podle Oznámení 2002 obdržela Komise celkem 87 žádostí o ochranu před pokutami, na základě nichž vydala zatím 51 rozhodnutí o podmíněčné ochraně před pokutami, a dále 80 žádostí o snížení pokuty, celkem tedy 167 žádostí.^{50 51}

3.2 Oznámení o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů 2006⁵²

Současný evropský program shovívavosti nabyl účinnosti 8. prosince 2006. Nový program reaguje na přijetí Nařízení 1/2003 a také zpřesňuje některé nedostatky Oznámení 2002. Předchozí program byl natolik úspěšný, že základní pravidla pro získání ochrany nebo snížení pokuty zůstaly zachovány i v současném, a ten tak navíc jen detailněji upřesňuje důkazy a informace, které je třeba Komisi předložit. Dále nově zavádí možnost rezervace pořadí (*marker system*), zvyšuje ochranu předložených informací proti jejich zveřejnění jako podkladů v řízení o náhradě škody. V porovnání s předchozími programy je opět o něco zúžen prostor pro správní uvážení Komise, vágní pojmy jsou nahrazeny pojmy lépe definovanými a jsou zavedeny další podněty pro ještě lepší motivaci kartelistů.

3.2.1 Podmínky pro udělení ochrany před pokutami

Ochranu před všemi pokutami, které by podniku jinak byly uloženy, může získat pouze první účastník *hard-core* kartelu,⁵³ který poskytne Komisi informace a důkazy,

⁵⁰ KROES, N. Enforcement of Prohibition of Cartels in Europe, proslov prezentovaný na 11. Výročním EU Competition Law and Policy Workshopu, EUI Florence, 2.–3. června 2006. Dostupný na [http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006\(pdf\)/200610-COMPed-Kroes.pdf](http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006(pdf)/200610-COMPed-Kroes.pdf).

⁵¹ Pro přehled všech rozhodnutí Komise od roku 2000 do konce roku 2006, ve kterých byla udělena ochrana před pokutami, nebo pokuta snížena podle Oznámení 1996 a Oznámení 2002 srovnej Přílohu 2.

⁵² Oznámení Komise o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů (2006/C 298/11). Dále jen „Oznámení 2006“.

kteří jí umožní, aby v souvislosti s údajným kartelem provedla cílenou kontrolu⁵⁴ nebo zjistila protiprávní jednání podle čl. 101 SFEU⁵⁵ za předpokladu, že Komise v době přijetí žádosti ještě neměla dostatek důkazů k takovému konání. Pokud Komise již cílenou kontrolu v souvislosti s tímto kartelem provedla, je možné stále získat plnou imunitu, ale pouze za podmínek bodu 8, písm. b), který klade vyšší nároky na standard důkazů. Oznámení 2006 přesně vymezuje důkazy a informace, které je třeba předložit, aby Komise mohla provést cílenou kontrolu,⁵⁶ čímž je učiněno zadost požadavku transparentnosti. Komise zhodnotí tyto důkazy z hlediska udělení imunity ještě před samotnou cílenou kontrolou, tedy bez ohledu na to, zda kontrola bude úspěšná nebo jestli vůbec bude provedena.⁵⁷

I po naplnění těchto kritérií je však automaticky udělená ochrana pouze podmíněná a podnik musí splnit ještě další požadavky. V průběhu zvažování podání žádosti nesmí zničit nebo padělat žádné důkazy o kartelu, ani zveřejnit svůj úmysl podat žádost. Bezprostředně po podání žádosti musí podnik ukončit svoji účast v kartelu a během celého správního řízení musí s Komisí průběžně a pohotově spolupracovat. Oznámení 2006 dále stanoví, že podnik, který svými opatřeními jakkoliv nutil jiné podniky na účasti nebo setrvání v kartelu, je absolutně nezpůsobilý k plné imunitě, ale může podat žádost o snížení pokuty.⁵⁸

Plnou ochranu získá vždy pouze první žadatel. Ti, kdo prohrají boj o první místo, mají možnost výši svých pokut snížit poskytnutím důkazů s významnou přidanou hodnotou k důkazům, které má již Komise v dispozici. Přidaná hodnota je rozsah, kterým důkaz posiluje schopnost Komise prokázat údajné protiprávní jednání. Skutečnosti těmito důkazy zjištěné nebudou při stanovení pokuty přičítány k tíži podniku, který je předložil. Oznámení 2006 dále upravuje způsob hodnocení takovýchto důkazů, aby zajistilo vyšší transparentnost. Maximální snížení pokuty dosahuje 50 %, rozsah snížení je rozdělen do třech procentních pásem podle pořadí, v jakém podnik

⁵³ Dle bodu 1 Oznámení 2006.

⁵⁴ Bod 8 písm. a) Oznámení 2006.

⁵⁵ Bod 8 písm. b) Oznámení 2006.

⁵⁶ Bod 9 Oznámení 2006.

⁵⁷ SUUMAKKI, S., CENTELLA, M. L. T. Commission adopts revised Leniency Notice to reward companies that report hard-core cartels. Competition Policy Newsletter, 2005, č. 3, s. 8. Dostupný na: http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2007_1_7.pdf

⁵⁸ Bod 13 Oznámení 2006 představuje ochranu proti zneužívání programu shovívavosti v konkurenčním boji, kdy by silný podnik mohl přinutit konkurenty k účasti na kartelu a pak je zlikvidovat vysokými pokutami, které by jim byly uloženy poté, co sám kartel nahlásí a získá plnou ochranu.

významnou přidanou hodnotu poskytl. Její konkrétní výši se ale podnik dozví až v konečném rozhodnutí.

3.2.2 Průběh řízení

Oznámení 2006 detailně upravuje postup podání žádosti a následující procesní kroky. Žádost se podává u Generálního ředitelství pro hospodářskou soutěž Komise v podobě prohlášení podniku v písemné nebo ústní formě.⁵⁹ Ředitelství vydá podniku potvrzení o přijetí žádosti a ověří, zda předložené důkazy a informace splňují podmínky pro udělení ochrany. Je-li tomu tak, poskytne podniku písemně podmíněnou ochranu před pokutami, resp. informuje ho o svém záměru použít určité pásmo pro snížení pokuty. Podnik musí i nadále s Komisí spolupracovat a splňovat stanovené podmínky. Pokud tomu tak nebude, Komise mu podmíněnou ochranu odebere. V konečném rozhodnutí ve věci pak Komise rozhodne o udělení ochrany, případně o přesné částce snížení pokuty. Je důležité, že udělená ochrana se vztahuje pouze na podnik a netýká se jeho manažerů a zaměstnanců. Podle evropského programu shovívavosti neexistuje žádná možnost, jak získat imunitu coby jednotlivce.

Komise také zavedla instituty ulehčující oznamujícím podnikům jejich situaci a zvyšující jejich právní jistotu. Jedná se jednak o možnost podat hypotetickou žádost⁶⁰ a dále o *marker system*, tedy rezervaci pořadí. Předložením důkazů v hypotetické podobě podnik nezávazně zjistí, zda důkazy, které má, jsou dostatečné pro udělení ochrany. V této žádosti je však nutné konkrétně definovat výrobek dotčený údajným kartelem a zeměpisný rozsah tohoto kartelu. Pokud se podnik od Komise dozví, že jeho důkazy nejsou pro udělení ochrany dostačující, nemusí žádost podávat. Komise již ale bude vědět, že ohledně trhu s tímto výrobkem by měla minimálně zbystřit svou pozornost. Toto pravidlo tedy značně snižuje využitelnost hypotetické žádosti.

Program shovívavosti je založen na principu boje o první místo. Jen první podnik, který oznámí kartel, může získat ochranu. Cílem programu je motivovat podniky, aby kartel nahlásily co nejrychleji a zároveň předložily ty nejlepší důkazy,

⁵⁹ Oznámení 2006 stanoví, že i prohlášení v ústní formě je součástí spisu Komise a může být použito jako důkaz. Pokud se pak objeví i v konečném rozhodnutí Komise nebo v oznámení o námitkách, může být snadno použito jako důkaz v řízeních o náhradu škody. Komise tedy stále nebere prohlášení jako pouhý podnět k zahájení vyšetřování a ochrana spolupracujících kartelistů proti jejich znevýhodnění vůči nespolečným stále není dokonalá.

⁶⁰ Upraveno již v předchozím Oznámení 2002.

kteřé mají k dispozici. Střetává se zde tedy požadavek na rychlost a kvalitu důkazů. Podstata rezervace pořadí spočívá v tom, že podniku je stanovena lhůta, do které má předložit všechny vyžadované důkazy, a po tuto lhůtu je mu rezervované první místo mezi oznamovateli. V žádosti o rezervaci musí podnik uvést stanovené informace, které o kartelu má, a odůvodnit ji.

Rozhodnutí o tom, zda podniku přizná právo na rezervaci pořadí a po jak dlouhou dobu, je plně v diskreční pravomoci Komise a rezervace se tedy neuděluje automaticky.⁶¹ Komise uvedla, že právo na rezervaci pořadí je odůvodněno zvláště v případech, kdy žádost podává podnik mající v kartelu okrajovou roli a tudíž i ztížený přístup k dokumentům a důkazům, nebo za situace, kdy nový management po převzetí podniku zjistí, že se podnik podílí na zakázané dohodě.⁶² Rezervace pořadí se neuděluje při žádosti o snížení pokuty, v tomto případě Komise podporuje závod mezi podniky o včasné předložení důkazů.

3.2.3 Rozhodovací praxe Komise a program shovívavosti

Program shovívavosti představuje bezesporu nejefektivnější nástroj evropského soutěžního práva pro odhalování kartelů. Míra, jakou se podílí na potírání kartelových dohod, se rok od roku zvyšuje – jak dokládá tabulka níže. V roce 2007 přijala Komise osm rozhodnutí týkajících se zakázaných dohod, přičemž u pěti z nich byla provedena cílená kontrola na základě žádosti o ochranu podle programu shovívavosti. V roce 2008 se tak stalo ve čtyřech případech ze sedmi konečných rozhodnutí, v roce 2009 ve čtyřech ze šesti a v roce 2010 byla prozatím všechny ukončená řízení Komise o kartelech zahájena na základě žádosti o program shovívavosti. Tabulka dále uvádí, kdy bylo vydáno konečné rozhodnutí ve věci, jaký program shovívavosti byl na případ aplikován, celkovou uloženou pokutu a procentní vyjádření míry snížení pokuty a počet podniků, jimž byla pokuta snížena.

⁶¹ Někteří autoři uvádějí, že automatické neudělení rezervace snižuje právní jistotu programu. Blíže SANDHU, J. S. The European Commission's Leniency Policy: A Success? European Competition Law Review, 2007, č. 3, s. 148–157.

⁶² Competition: Commission proposes changes to the Leniency Notice-frequently asked questions. [Citováno 29. července 2010]. Dostupný z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/357&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=fr>.

Tabulka 1: Rozhodnutí Komise ve věci kartelů v období od 1. 1. 2007 do 30. 7. 2010⁶³

Rok	PS	Dotčený trh	Snížení pokuty a počet podniků	Celková pokuta v mil. €
2010	2002	Animal Feed Phosphates	100%: 1,50%: 1,25%: 1,5%: 1	176
2010	2002	Prestressing steel	100%: 1, 50%: 1, 35%: 1, 25%: 1, 20%: 2, 5%: 2	518
2010	2002	Bathroom fittings & fixtures	100%: 1, 30%: 2	622
2010	2002	DRAM	100%: 1,45%: 1,27%: 1,18%: 3	331
2009	2002	Heat stabilisers	100%: 1,30%: 1,20%:1,15%: 1	174
2009	2002	Power transformers	100%: 1, 40%: 1, 18%: 2	68
2009	1996	Concrete reinforcing bars	20%: 1	83
2009	2002	Calcium Carbide	100%: 1, 35%: 1, 20%: 1	61
2009	2002	Gas 1	PS nebyl aplikován	1 106
2009	2006	Marine Hoses	100%: 1, 30%: 1	132
2008	2002	Car Glass	50%: 1	1 384
2008	2002	Bananas	100%: 1	60
2008	2002	Paraffin Waxes	100%: 1 50%: 1, 25%: 1	676
2008	2002	Aluminium fluoride	100%: 1	5
2008	2002	Sodium chlorate	100%: 1, 50%: 1	79
2008	2002	International Removal Services	50%: 1	33
2008	2002	Nitrile Butadiene Rubber	30%: 1, 20%: 1	34
2007	2002	Chloroprene Rubber	100%: 1, 50%: 1, 25%: 3	248
2007	2002	Flat glass	50%: 1	487
2007	2002	Professional videotape	40%: 1, 20%: 1	75
2007	2002	Bitumen Spain	100%: 1, 40%: 1, 25%: 1	184
2007	2002	Hard Haberdashery: Fasteners	PS nebyl aplikován	329
2007	2002	Dutch beer market	100%: 1	274
2007	2002	Elevators and escalators	100%: 3, velké množství dalších snížení	992
2007	2002	Gas insulated switchgear	100%: 1	751

⁶³ Zpracováno autorkou na základě jednotlivých rozhodnutí, viz. Seznam použitých rozhodnutí

3.3 *Evropská soutěžní síť a její modelový program shovívavosti*

Nařízení 1/2003 zavedlo princip paralelních kompetencí soutěžních úřadů členských států a Komise při uplatňování článků 101 a 102 SFEU. Z toho důvodu byla založena Evropská soutěžní síť (*European Competition Network*, dále jen „ECN“) jako diskuzní fórum určené pro spolupráci těchto úřadů při vymáhání soutěžního práva, které usnadňuje výměnu informací a rozdělení práce na národní a nadnárodní úrovni. Právě tato výměna informací mezi jednotlivými soutěžními úřady může u potenciálního žadatele o shovívavost vyvolávat obavy. Z toho důvodu bylo v Oznámení Komise o spolupráci v rámci sítě orgánů pro ochranu hospodářské soutěže⁶⁴ výslovně stanoveno, že informace získané na základě žádosti o shovívavost nesmí být jinými členy ECN využity jako podklad pro zahájení jejich vlastního vyšetřování.⁶⁵

Systém paralelních kompetencí Komise a členských států s sebou navíc přináší další problém pro žadatele. Žádost o ochranu podaná v jednom státě není automaticky předána také do ostatních států. V zájmu žadatele je tedy podat žádost o ochranu ve všech státech, které by v konkrétním případě porušení práva mohly aplikovat čl. 101 SFEU.⁶⁶ V EU neexistuje jednotný harmonizovaný program shovívavosti, a proto právě tento požadavek představuje pro žadatele značný problém, protože musí splnit různorodé podmínky každého státu, kde se o ochranu uchází a vypracovat několik různých žádostí. Je tedy zcela důvodná obava, že tato překážka může odradit celou řadu potenciálních žadatelů. Z toho důvodu byl přijat ECN Modelový program shovívavosti,⁶⁷ který by měl harmonizovat národní programy shovívavosti členských států a tím zajistit, aby žadatel nebyl odrazen povinností podávat více žádostí.⁶⁸ Komise doporučila členským státům, aby své programy shovívavosti uvedly do souladu s tímto modelem. Modelový program ale není závazný a nemůže být přímo uplatněn, proto můžeme mluvit pouze o tzv. „soft“ harmonizaci.

⁶⁴ Oznámení Komise o spolupráci v rámci sítě orgánů pro ochranu hospodářské soutěže (2004/C 101/03).

⁶⁵ Odst. 39, Oznámení Komise o spolupráci v rámci sítě orgánů pro ochranu hospodářské soutěže.

⁶⁶ European Commission. DG Competition. ECN Model Leniency Programme. Brusel: EU Commission, s. 1 [citováno 30. července 2010] Dostupný z: http://ec.europa.eu/competition/ecn/model_leniency_en.pdf.

⁶⁷ European Commission. DG Competition. ECN Model Leniency Programme. Brusel: EU Commission. Dostupný z: http://ec.europa.eu/competition/ecn/model_leniency_en.pdf.

⁶⁸ KEKELEKIS, M., *The European Competition Network (ECN): It Does Actually Work Well*, The European Competition Network study repost, č. 1, 2009, s. 1. [citováno 30. července 2010] Dostupný na: http://www.eipa.eu/files/repository/eipascope/20090709111900_Study_Eipascoop2009_01.pdf

Modelový program je v zásadě totožný s Oznámením 2006, zavádí stejné podmínky i postupy. Navíc upravuje možnost souhrnné žádosti (*summary application*)⁶⁹, kterou je možné použít v případě, kdy kartelová dohoda měla dopad na více než tři členské státy EU a tudíž orgánem, který se bude dohodou zabývat, by měla být Komise. Žadatel tedy vypracuje žádost o ochranu pro Komisi a soutěžním orgánům členských států zašle pouze jednotnou souhrnnou žádost. Její podstata spočívá v rezervaci prvního místa před těmito úřady pro případ, že se Komise rozhodne touto dohodou nezabývat⁷⁰ a žadatel bude odkázán na ochranu ze strany těchto soutěžních úřadů.

⁶⁹ European Commission. DG Competition. ECN Model Leniency Programme. Brusel: EU Commission, s.6 [citováno 30. července 2010] Dostupný z: http://ec.europa.eu/competition/ecn/model_leniency_en.pdf.

⁷⁰ Například proto, že neshledá dostatečný komunitární zájem.

4 Program shovívavosti v České republice

V České republice soutěžní právo uplatňuje a na jeho fungování dohlíží Úřad pro ochranu hospodářské soutěže⁷¹ (dále jen „ÚOHS“ nebo „Úřad“), tedy instituce mající formu správního úřadu. V důsledku decentralizace rozhodovacích pravomocí Komise, zavedené Nařízením 1/2003, došlo k rozšíření pravomoci ÚOHS o možnost rozhodovat i v soutěžních věcech s komunitárním dosahem. Může tedy nastat situace, kdy ÚOHS bude aplikovat evropské soutěžní právo namísto nebo paralelně se ZOHS a to za předpokladu, že projednávaná věc má komunitární rozsah. Platí však, že ať už je rozhodné hmotné právo jakékoliv, samotné řízení před ÚOHS se vždy řídí vnitrostátními předpisy o řízení před ÚOHS.⁷² Z toho důvodu lze Úřad žádat o shovívavost pouze na základě české vnitrostátní úpravy tohoto programu.

4.1 Podmínky českého programu shovívavosti

První program shovívavosti, který ÚOHS přijal, nabyl účinnosti v červenci roku 2001⁷³ a Česká republika se tak stala sedmou zemí na světě, která program shovívavosti zavedla.⁷⁴ Program byl inspirován prvním programem shovívavosti Evropské unie, a proto se potýkal se stejnými problémy. Úřad na jeho základě vyšetřoval jen několik případů. Poskytoval ochranu jak účastníkům vertikálních, tak horizontálních kartelů, a to buď ve formě plné imunity, nebo částečného snížení pokuty. Jeho nízká atraktivita, vysoká míra právní nejistoty, ale také přijetí Modelového programu shovívavosti v rámci ECN vedly ÚOHS k přijetí modernizovaného programu.

Dne 28. 6. 2007 nabyl účinnosti aktualizovaný Program aplikace mírnějšího režimu při ukládání pokut podle § 22 zákona č. 140/2001 Sb.⁷⁵ Úřad zvolil pro jeho

⁷¹ Jeho působnost upravuje zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a zákon č. 237/1996 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

⁷² MUNKOVÁ, J., KINDL, J. Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 316.

⁷³ Sdělení předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže Ing. Josefa Bednáře o podmínkách aplikace mírnějšího režimu při ukládání pokut u zakázaných dohod narušujících soutěž, při jejichž splnění lze členům takových zakázaných dohod neuložit pokutu nebo výši pokuty podstatně snížit. Dostupný z: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2002/Infolist2002-01leniency.pdf

⁷⁴ FRÁNEK, T., Úřad poprvé odpustil pokutu. Zpravodajský server ihned.cz, 16.8.2004. [citováno 3. srpna 2010] Dostupný na: http://ekonomika.ihned.cz/2-14766900-001000_d-cb.

⁷⁵ Program aplikace mírnějšího režimu při ukládání pokut (Leniency program). Brno: UOHS. Dostupný z: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Legislativa/HS/SoftLaw/Leniency_program.pdf.

právní formu (stejně jako u předchozího programu) podobu pouhého oznámení na internetových stránkách.⁷⁶ Jedná se tedy pouze o metodický pokyn, který nejen že není obecně právně závazný, ale není závazný ani pro Úřad sám.⁷⁷ Právě v jeho právní formě tak spočívá závažný problém. Domnívám se, že neexistence alespoň základní úpravy programu v ZOHS vede k větší míře nedůvěry případných oznamovatelů vůči němu a k pochybnostem o tom, nakolik se jím bude Úřad při rozhodování skutečně řídit.

Program vychází z Modelového programu a je inspirován nejnovějším programem Komise,⁷⁸ z toho důvodu jsou jeho podmínky velice podobné podmínkám výše popsaným. Úřad podle něj rozlišuje dva základní typy imunity. Leniency typu I znamená automatickou garanci plného upuštění od uložení pokuty pro žadatele, který jako první předloží důkazy umožňující provést předem neohlášené šetření na místě (typ IA) nebo důkazy umožňující prokázání kartelu (typ IB). Nižší pokuta podle Leniency typu II je přiznána žadateli, který se již nemůže kvalifikovat pro úplné upuštění od pokuty, ale Úřadu předloží informace představující významnou přidanou hodnotu pro vyšetřování případu. Také ostatní podmínky, které musí žadatel splnit, jsou v zásadě totožné s evropským programem. Oznámení upravuje jak podmínky žádosti, tak procesní postup pro její podání. V souvislosti s žádostí o leniency typu I je možné podat žádost v hypotetické podobě i zažádat o rezervaci pořadí. Pokud žadatel podmínky programu splňuje, udělí mu Úřad tzv. podmíněnou leniency. Definitivní rozhodnutí o prominutí nebo snížení pokuty vydá Úřad rovněž až na konci správního řízení, v konečném rozhodnutí ve věci a podle toho, zda byly splněny všechny podmínky v celém průběhu řízení.

Český program shovívavosti ale zavádí i některé nové prvky. Zatímco původní oznámení Úřadu se vztahovalo na všechny kartely, podle nového mohou ochranu získat jen účastníci horizontálních dohod.⁷⁹ Na rozdíl od evropského programu také neumožňuje snížení pokuty soutěžiteli, který inicioval kartel nebo činil na členy kartelu

⁷⁶ Např. na Slovensku je program shovívavosti rámcově upraven v § 38 odst. 10 zákona č. 136/2001 Zb., o ochrane hospodárskej súťaže.

⁷⁷ ONDREJKOVÁ, D., Současnost a perspektivy regulace dohod narušujících soutěž in *Súčastnosť a perspektívy právnej regulácie obchodných zmlúv*, Zborník príspevkov účastníkov vedeckej konferencie konanej v dňoch 24.–26. októbra 2007 v Starej Lesnej, [citováno 4. srpna 2010], s. 130. Dostupný na http://www.upjs.sk/public/media/1084/zbornik_6.pdf.

⁷⁸ PETR, M.,: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže vyhlásil nový program leniency *Právní zpravodaj* č. 7, 2007, s. 3.

⁷⁹ Úřad tak reaguje na skutečnost, že většina žádostí podle předchozího programu se týkala dohod vertikálních, tedy výrazně méně nebezpečných.

nátlak, aby v něm setrvali, a tím tedy klade větší důraz na etické hledisko při používání programu shovívavosti. Žádost je možné podat písemně, ústně do protokolu, ale také v elektronické podobě podepsané zaručeným elektronickým podpisem.

Pokud má předmětná kartelová věc komunitární dosah a Komise je nejvhodnějším orgánem pro její šetření, může žadatel o leniency typu IA předložit jednak žádost přímo Komisi a jednak Úřadu tzv. souhrnnou žádost, tedy jen stručné vyrozumění. ÚOHS v tomto případě žadateli potvrdí, že je prvním, kdo v uvedené věci o prominutí pokuty žádá.⁸⁰

Úřad ve svém oznámení výslovně stanoví, že ochrana soutěžitele se nevztahuje na soukromoprávní důsledky jeho protisoutěžního chování. Ochrana rovněž nepokrývá trestní odpovědnost fyzických osob, účastnících se kartelu. Přístup k žádosti o aplikaci programu shovívavosti je umožněn všem účastníkům správního řízení (tedy i ostatním členům kartelu) a správní spis je možné předat soudu a orgánům činným v trestním řízení. Přímou v oznámení, konkrétně v jeho posledním bodu 3.3 tedy Úřad sám definuje, podle mého názoru, největší slabinu českého programu shovívavosti – naprosto nedostatečnou ochranu identity žadatele a sebeobviňujících důkazů, které Úřadu předložil. Tyto informace pak mohou být velice jednoduše využity ostatními účastníky kartelu a použity jako podklad pro civilní i trestní řízení.⁸¹

4.2 Rozhodovací praxe ÚOHS týkající se programu shovívavosti

Od účinnosti nového programu shovívavosti obdržel Úřad devět žádostí o leniency.⁸² Přesto udělil ochranu před pokutami zatím pouze ve dvou rozhodnutích, v obou případech aplikoval program shovívavosti z roku 2001. Historicky prvním českým případem použití leniency bylo rozhodnutí ve věci Pinelli (2004). Společnost Pinelli uzavřela na trhu energetických a iontových nápojů smlouvu o výhradním prodeji s distributorem (vertikální dohoda). Později ale dobrovolně poskytla Úřadu informace o této kartelové dohodě, čímž se vyhnula potenciální pokutě ve výši dvaceti milionů

⁸⁰ MUNKOVÁ, J., KINDL, J. Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 369.

⁸¹ Blíže k této problematice viz. kapitola 7.2 této práce.

⁸² Výroční zpráva ÚOHS za rok 2009, s. 8. [citováno 4. srpna 2010] Dostupná na: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/VZ_verejnost/Vyrocní_zprava_2009.pdf

korun.⁸³ Druhým rozhodnutím, ve kterém se program shovívavosti uplatnil, a zároveň rozhodnutím, ve kterém byla uložena nejvyšší celková pokuta v historii českého soutěžního práva, je rozhodnutí ve věci výrobců plynem izolovaného spínacího ústrojí (2007).⁸⁴ Šlo o případ tzv. *bid rigging*, kdy se účastníci domlouvali, kdo nabídne v tendru jakou cenu, aby došlo k přidělení zakázky předem určené společnosti. Úřad trestal za dopady kartelu do doby vstupu ČR do EU a udělil 16 společnostem celkovou pokutu ve výši 941 881 000 Kč. Rozhodnutí bylo v roce 2008 zrušeno Krajským soudem v Brně. Nejvyšší správní soud ale v dubnu 2009 vyhověl kasační stížnosti Úřadu a tak Krajský soud musí případ znovu projednat. V prosinci 2009 Krajský soud řízení přerušil a položil předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie.⁸⁵

ÚOHS soutěžitelům nabízí i alternativní způsoby nápravy závadného stavu vzniklého porušením soutěžního práva, označované souhrnně jako soutěžní advokacie. Pomocí nich se spor vyřeší mimo správní řízení, nebo spoluprací s účastníky již zahájeného řízení.⁸⁶ V případě méně závažných provinění je možné odstranit soutěžní problém ještě před zahájením správního řízení, a to komunikací mezi soutěžiteli a Úřadem a přijetím dostatečných opatření ze strany soutěžitele. Domnívám se, že tyto postupy by se měly využívat jen ve výjimečných případech, kdy společnost skutečně aktivně s Úřadem spolupracuje. Druhou možností je, že účastník již zahájeného správního řízení nabídne Úřadu závazky, které budou dostatečné pro ochranu hospodářské soutěže a jejich splněním se odstraní závadný stav. Pokud je Úřad schváln, soutěžitel se vyhne sankčnímu postihu a ÚOHS ani nedeklaruje protisoutěžní jednání.⁸⁷ Tento postup však nelze použít v případě, že zakázaná dohoda již byla plněna a měla nebo mohla mít za následek podstatné narušení hospodářské soutěže, tedy například v případě dohod o cenách.

⁸³ Rozhodnutí Úřadu ze dne 12. července 2004 sp. zn. S 106/04-4340/04-ORP - Energetické a iontové nápoje.

⁸⁴ Rozhodnutí Úřadu ze dne 9. února 2007 sp. zn. S 222/06-3113/2007/710.

⁸⁵ Přehled nejvyšších pokut uložených ÚOHS za porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže s následným vývojem jednotlivých kauz, [citováno 3. srpna 2010]. Dostupné na: <http://www.compet.cz/informacni-centrum/statistiky/prehled-nejvyssich-pokut-hs/>

⁸⁶ PECINA, M., Alternativní řešení soutěžních problémů má význam. Informační list ÚOHS, č. 2, 2008. [citováno 3. srpna 2010]. Dostupné na:

http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2008/Infolist_2008_02_advokacie.pdf.

⁸⁷ Tento postup je upraven v § 7 odst. 2 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

Příkladem rozhodnutí Úřadu, ve kterém byla aplikovaná soutěžní advokacie, je rozhodnutí ve věci Tipsport (2007).⁸⁸ V tomto případě bylo řízení zahájeno na základě žádosti o leniency. Nejzávažnější porušení soutěžního práva v dané věci představoval závazek Tipsportu vůči deníku Sport, že mu nebude konkurovat vydáváním vlastního obdobného periodika. V průběhu řízení ale oba účastníci uzavřeli jako závazek novou smlouvu o spolupráci, která zrušila protizákonná ustanovení. Správní řízení bylo zastaveno a nebyly uloženy sankce.

⁸⁸ Rozhodnutí Úřadu ze dne 3. srpna 2007 sp. zn. S 50/2006-14238/2007/710 – TIPSORT.

5 Beztestnost poruřitele práva a soulad s právními zásadami

5.1 Program shovívavosti a obecné zásady morálky

Z pohledu morálky je program shovívavosti často považován za značně problematický. Je spravedlivé, aby společnosti, jejíž jednání bylo zcela zjevně protiprávní, byly prominuty zákonem předvídané sankce? Sankce je nepříznivým následkem porušení právní normy a také nástrojem vynucování zákonem stanoveného chování. Rovněž je prostředkem prevence – výchovného působení jak na poruřitele práva (individuální prevence), tak na zbylé členy společnosti (generální prevence). Její včasné a řádné ukládání napomáhá zajistit dodržování práva.

K uložení sankce je však především třeba, aby porušení práva bylo vůbec odhaleno. Při odhalování kartelového jednání se soutěžní úřady potýkají s velikými problémy, společnosti stojící proti nim jsou při skrývání svých nezákonných dohod mnohem silnější a velice důmyslné.⁸⁹ Program shovívavosti představuje nejúčinnější nástroj odkrývání kartelů, který soutěžní úřady mají v rukou. I pokud by se jim podařilo odhalit kartel vlastním šetřením, bylo by to na úkor vyšších nákladů a časové náročnosti, které je možné využít v jiné oblasti ochrany soutěžního práva. Uplatňováním leniency tak dochází ke střetu dvou zájmů. Zájem státu na potrestání protizákonného jednání ustupuje zájmu na ochranu hospodářské soutěže, zájmu na odhalení kartelu.

Může nastat i situace, kdy v použití programu shovívavosti nemorálnost vůbec shledávat nelze. Například v případě, kdy po převzetí společnosti jinou společností, je v rámci *due diligence* zjiřtěno, že převzatá společnost je členem kartelu.⁹⁰ Nové vedení společnosti pak žádostí o leniency napraví závadný stav, který samo nezpůsobilo.

Na obhajobu morálnosti programu shovívavosti lze dále uvést, že program shovívavosti zvyšuje nákladnost kartelů, členové musí vynaložit více prostředků

⁸⁹ K problematice odhalování kartelů srovnej rozhovor s bývalým předsedou ÚOHS Martinem Pecinou, in *Hospodářské noviny*, 8. 2. 2008, str. 18. Dostupný na: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Clanky/2008/2008_02_08_HN_rozhovor.pdf.

⁹⁰ HAJNÁ-STEINEROVÁ, K. Soukromé prosazování soutěžního práva. *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 10, s. 297.

na jejich utajení. Neustálý strach z toho, že je jeden člen dohody „podvede“, odrazuje od účasti v kartelu a tím program působí preventivně. Oznamovatel musí splnit celou řadu přísných podmínek včetně požadavku nebýt vůdcem nebo iniciátorem kartelu a jeho žádost povede k potrestání ostatních kartelistů. Kartelové právo navíc není jedinou právní oblastí, ve které dochází k upuštění od uložení sankce. Tento institut je možné vysledovat v celé řadě obecně závazných právních norem.⁹¹

Na to co je a není morální je možné pohlížet z různých úhlů. Morálka je kategorií subjektivní a právní regulace s ní nemusí být vždy v souladu.⁹² Myslím si ale, že existence programu shovívavosti je odůvodněna celou řadou morálních prvků, na kterých je založen.

5.2 Program shovívavosti ve srovnání s vybranými instituty trestního práva

Trestní zákoník⁹³ upravuje několik institutů, které po naplnění podmínek umožňují mimořádné snížení sankce, nebo zánik trestnosti jednání. Tedy institutů, které jsou velmi podobné principům fungování programu shovívavosti.

5.2.1 Účinná lítost

Účinná lítost způsobuje zánik trestní odpovědnosti pachatele u trestných činů taxativně vyjmenovaných v § 33 trestního zákoníku. Trestný čin musí být dokonán a pachatel musí dobrovolně:

- zamezit škodlivému následku trestného činu nebo jej napravit, nebo
- učinit o trestném činu oznámení v době, kdy škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno.

Z hlediska srovnání s programem shovívavosti jsou zásadní tři podmínky uplatnění účinné lítosti – dobrovolnost, zamezení nebo napravení škodlivého následku a oznámení činu v době, kdy škodlivému následku mohlo být zabráněno.⁹⁴ Zatímco dobrovolnost i časová omezenost možného oznámení protizákonného jednání je typická

⁹¹ RUDOLECKÝ, K. Morálka versus Leniency. Informační list ÚOHS, 2007, č. 3, s. 5.

⁹² Tamtéž, s. 6.

⁹³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁹⁴ BOUDA, Z. Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti – obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu?. Časopis pro právní vědu a praxi. 2009, roč. 2009, č. 3, s. 219.

i pro program shovívavosti,⁹⁵ otázka zamezení nebo napravení škodlivého následku je více problematická. Kartel, který je ohlašován, již nějakou dobu funguje, tudíž škoda již způsobena byla. Navíc vyčíslit tuto škodu způsobenou neurčitému počtu spotřebitelů je prakticky nemožné, a tak ani náhrada škody není možná. Projev této podmínky v programu shovívavosti ale shledávám v požadavku ukončení účasti na kartelu a následném zabránění nezákonného jednání kartelu a dále především v možnosti vymáhat vzniklou škodu civilní žalobou na náhradu škody.

Přestože program shovívavosti i účinná lítost jsou si podobné v tom, že pachatel-soutěžitel nebude potrestán, přestože se dopustil nezákonného jednání, jeden podstatný rozdíl mezi těmito instituty existuje. Zatímco v trestním právu trestnost činu takto zaniká, v soutěžním právu protiprávnost jednání dále existuje, soutěžní úřad pouze uloží sankci.⁹⁶

5.2.2 Spolupracující obviněný

Novinkou trestního řádu je od 1. 1. 2010 institut spolupracujícího obviněného. Při jeho využití je stejně jako u programu shovívavosti zohledňována spolupráce porušitele práva s vyšetřujícím orgánem. Trestní řád v § 178a vymezuje spolupracujícího obviněného jako obviněného, který je stíhán pro zvláště závažný zločin a který:

- oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění takového zvláště závažného zločinu spáchaného členy organizované skupiny, v její prospěch, ve spojení s ní, nebo které pomohou zabránit dokonání takového činu,
- dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a
- prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný.

Splní-li obviněný tyto podmínky, soud v konečném rozhodnutí při stanovení druhu a výměry trestu přihlédne k tomu, jak významným způsobem přispěl spolupracující

⁹⁵ Srovnej např. bod 2.1.2 a bod 1.1.1 písm. b) Programu aplikace mírnějšího režimu při ukládání pokut (Leniency program) z roku 2007.

⁹⁶ BENEŠOVÁ, A. Program shovívavosti v evropském a českém soutěžním právu. Diplomová práce. Masarykova univerzita, 2009, s. 12.

obviněný k objasnění takového zvláště závažného zločinu.⁹⁷ Trestní zákon především stanoví, že příspěvek spolupracujícího obviněného lze považovat za polehčující okolnost,⁹⁸ navíc je také možné, aby soud tento důvod použil k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody. Při takovém snížení soud není vázán obecnými minimálními hranicemi pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody⁹⁹ a může tedy maximálně poměřit význam informací poskytnutých spolupracujícím obviněným na objasnění zvláště závažného zločinu spáchaného členy organizované skupiny.¹⁰⁰ Podmínky tohoto institutu jsou tedy velmi podobné podmínkám, které program shovívavosti stanoví pro uložení snížené pokuty a i důsledky obou institutů jsou v zásadě obdobné. Tím, že soud není vázán minimálními dolními hranicemi pro uložení trestu odnětí svobody, může teoreticky nastat i situace, kdy pachateli nebude v rozhodnutí uložen žádný trest. Proto se institut spolupracujícího obviněného jeví snad ještě bližší podmínkám programu shovívavosti, než účinná lítost.

5.2.3 Další instituty trestního práva

Program shovívavosti je možno srovnávat dále například s institutem polehčujících okolností nebo institutem mimořádného snížení trestu odnětí svobody pod dolní sazbu. V obou případech dojde ke snížení předpokládaného trestu, ovšem nemusí být naplněna podmínka „přidané hodnoty“. Není tedy třeba například nahrazovat škodu, nebo napomáhat k odhalení jiného trestného činu, jeho širších důsledků. Proto ani podmínky jejich uplatnění nejsou příliš striktní a tím se liší od podmínek programu shovívavosti.

Trestněprávní předpisy tedy zahrnují úpravu jak beztrestnosti, tak snížení zákonem stanovené sankce pro pachatele trestného činu, tedy pro osobu která zcela zjevně porušila zákon. Nevidím proto důvod, proč nepovolit podobnou úpravu i v soutěžním právu. Jak uvádí profesor Bejček, případné námitky proti programu shovívavosti by se tedy měly soustředit a rozšířit i na úpravu účinné lítosti a polehčujících okolností v trestním právu, tedy institutů založených na podobném

⁹⁷ § 39 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁹⁸ § 41 písm. m) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁹⁹ § 58 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁰⁰ BOUDA, Z. Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti – obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu?. Časopis pro právní vědu a praxi. 2009, roč. 2009, č. 3, s. 222.

principu, které navíc nemusí mít za následek odhalení dalších protiprávně jednajících subjektů, jenž je v oznámení kartelu přítomno z povahy věci vždy.¹⁰¹ Z hlediska právní jistoty může být snad poněkud problematická právní forma, v jaké je program shovívavosti v České republice upraven. Jistě by bylo vhodnější stanovit alespoň obecné podmínky leniency přímo v ZOHS.

5.3 *Shrnutí*

Pro vyřešení otázky morálnosti programu shovívavosti je důležitý princip proporcionality. Je zvolený prostředek (tedy program shovívavosti) dostatečný pro dosažení zvoleného cíle a poškozují dotčené zájmy co možná nejméně? A je zvolený cíl legitimní?¹⁰² Cílem, kterého se soutěžní úřady snaží pomocí programu shovívavosti dosáhnout, je efektivně fungující hospodářská soutěž a v důsledku tedy i ochrana spotřebitele. Prostředkem je motivace kartelistů slibem snížení nebo úplného odpuštění celé sankce. Tím, že soutěžní úřad neuloží soutěžiteli sankci, ale nelegalizuje jeho protisoutěžní jednání. V konečném rozhodnutí o kartelu je nezákonné jednání žadatele o leniency popsáno, a tak i na něj dopadá morální odsudek společnosti. Odměňování porušitele práva, který spolupracuje s vyšetřujícím, snížením sankce je navíc institut využívaný v různých právních odvětvích.

Můžeme definovat určitá negativa programu shovívavosti. Profesor Wills uvádí například snižování výše uložených pokut, přílišné spoléhání soutěžních úřadů na program shovívavosti a následnou ztrátu schopnosti odhalení kartelů běžným šetřením, možnost zneužití programu jako trestu pro společnost, která se odchýlila od pravidel zakázané dohody, nebo jeho využití jako efektivního způsobu jak vystoupit z „potápějící se lodi“.¹⁰³ Nesporný nárůst odhalených kartelů, který nastal po zavedení programu shovívavosti v jednotlivých zemích, ale podle mého názoru dokazuje, že se jedná o efektivní a přiměřený nástroj ochrany hospodářské soutěže.

Stanovení výše sankce v konkrétním případě je vyjádřením diskreční pravomoci soutěžního úřadu. Tím, že úřad zveřejní, za jakých podmínek bude ukládat nižší nebo

¹⁰¹ BEJČEK, J. Přínosy a rizika modernizace veřejnoprávní sankce v rámci tzv. „programu shovívavosti“ (Leniency programme). Právník, 2003, č. 3, s. 204.

¹⁰² BOUDA, Z. Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti – obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu?. Časopis pro právní vědu a praxi. 2009, roč. 2009, č. 3, s. 222.

¹⁰³ WILLS, W. P. J. Leniency in Antitrust Enforcement: Theory and Practice. World Competition, 2007, č. 30, s. 50.

žádné sankce, zúží volnost svého správního uvážení a tím i zvýší právní jistotu. Aby nemohl být program zneužíván a sloužil tedy vždy legitimnímu cíli, musí být upraven tak, aby shovívavost byla poskytnuta pouze v případech nezbytných pro dosažení efektivní ochrany spotřebitele. Pro zajištění rovných šancí žadatelů musí být program uplatňován transparentně, důsledně a pouze v případech, kdy společnost prokázala skutečný zájem a efektivně spolupracovala se soutěžním úřadem.¹⁰⁴

¹⁰⁴ WILS, W. P. J. Leniency in Antitrust Enforcement: Theory and Practice. *World Competition*, 2007, č. 30, s. 55

6 Kriminalizace kartelů a její dopad na program shovívavosti

V evropském i českém právním prostředí je jednání v rozporu s pravidly hospodářské soutěže tradičně správním deliktem. Některé státy (včetně České republiky) rovněž umožňují trestněprávní stíhání fyzických osob za jednání, které vede k porušení soutěžního práva. Rozsah trestněprávní represe je pak často užší, a vztahuje se jen na ty nejzávažnější delikty, tedy *hard core* kartely. Pro kriminalizaci kartelového jednání hovoří zejména to, že správní odpovědnost a její důsledky, především velmi vysoké pokuty, jsou trestem pouze pro majitele podniku zúčastněného na kartelu, kteří často ani netuší, že se jejich podnik kartelu zúčastnil. Naopak ti, kteří kartel fakticky domluvili, tedy manažeři podniků, jsou v systému bez trestní odpovědnosti beztrestní.¹⁰⁵ Navíc hrozba trestem odnětí svobody nejméně naplňuje požadavek dostatečně přísných sankcí, jako klíčového prvku, nejen úspěšného programu shovívavosti, ale i celého soutěžního práva.

Zavedení trestněprávního postihu, však často mívá negativní dopad na motivaci žadatelů o leniency a i to je důvod, proč se velká část států k jeho uzákonění doposud nepřiklonila. Soutěžitelé totiž nejsou ochotni poskytovat informace o kartelu, pokud existuje nebezpečí, že tyto informace budou využity k trestněprávnímu potrestání jejich zaměstnanců.¹⁰⁶ Je proto třeba upravit fungující systém záruk ve vztahu program shovívavosti – trestní postih kartelistů, aby oba instituty byly dostatečně účinné a vzájemně nekolidovaly.

6.1 *Kriminalizace kartelů a evropské soutěžní právo*

Evropská komise nemá pravomoc ukládat podnikům ani jejich zaměstnancům trestněprávní sankce za porušení kartelového práva. Evropské soutěžní právo však členským státům EU přiznává právo postihovat jednání, které je v rozporu s články 101 a 102 SFEU, sankcemi podle jejich vnitrostátní úpravy, tedy i sankcemi

¹⁰⁵ NERUDA, R. Nejen o kriminalizaci kartelů. [cit. 11. srpna 2010] Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2009/01/nejen-o-kriminalizaci-kartel.html>.

¹⁰⁶ REYNOLDS, M. J., ANDERSON, D. G. Immunity and Leniency in EU Cartel Cases: Current Issues. *European Competition Law Review*. 2006, č. 2, s. 89.

trestněprávními.¹⁰⁷ V současné době postihuje kartely trestněprávní sankcí 11 členských států EU.¹⁰⁸ Může tedy nastat situace, kdy kartel mající komunitární rozměr a porušující tudíž evropské právo, bude potrestán mimo jiné i trestněprávně.

Rozdílné sankcionování stejného protisoutěžního jednání v členských státech by s ohledem na existenci ECN a skutečnost, že národní soutěžní úřady si zde předávají své informace o kartelech, mohlo způsobovat problémy. Využití těchto informací jako důkazů pro trestněprávní penalizaci by ohrožovalo základní procesní práva stíhaných osob, které většinou požívají širších práv na obhajobu v trestním řízení, než v řízení správním (např. pokud se týká práva nevyprávět).¹⁰⁹

Proto je v článku 12 Nařízení 1/2003 stanoveno pravidlo, že předané informace mohou být použity národním soutěžním úřadem jako důkaz pouze za účelem aplikace článků 101 a 102 SFEU, případně paralelně práva národního, pokud jeho aplikace nevede k odlišnému výsledku. Informace tedy nelze využít při aplikaci výhradně vnitrostátního práva. Navíc použití předaných informací jako důkazu pro penalizaci fyzických osob, je možné pouze za situace, kdy sankce hrozící fyzickým osobám jsou v obou státech obdobné. Pro pojem obdobně je relevantní, zda se jedná o trest odnětí svobody, pokutu nebo jinou sankci. A nikoliv dělení na sankce trestní a správní.¹¹⁰ Pokud tedy fyzické osobě hrozí za protisoutěžní jednání trest odnětí svobody, je informaci možno předat pouze hrozí-li tento trest v obou jurisdikcích.¹¹¹

Pokud se týká informací získaných na základě žádosti o leniency, Oznámení Komise o spolupráci v rámci sítě orgánů pro ochranu hospodářské soutěže výslovně stanoví, že informace takto získané, nesmí být předány jinému národnímu soutěžnímu úřadu. Ledaže ten se zaváže, že nepoužije tyto informace k uložení sankce žadateli o shovívavost nebo komukoliv z jeho zaměstnanců či bývalých zaměstnanců.¹¹²

¹⁰⁷ Srovnej čl. 5 a 6 Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince .2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy

¹⁰⁸ BEHRE D.K., COHEN, M., WARDEN, K. Global overview in Cartel regulation, Global Competition Review, 2010. [cit. 3. srpna 2010] Dostupný na:

http://www.paulhastings.com/assets/publications/1527.pdf?wt_mc_ID=1527.pdf

¹⁰⁹ Odst. 28 písm. c) Oznámení Komise o spolupráci v rámci sítě orgánů pro ochranu hospodářské soutěže (2004/C 101/03).

¹¹⁰ Odst. 28 písm. c) Oznámení Komise o spolupráci v rámci sítě orgánů pro ochranu hospodářské soutěže (2004/C 101/03).

¹¹¹ PETR, M. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1.vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 118.

¹¹² Oznámení Komise o spolupráci v rámci sítě orgánů pro ochranu hospodářské soutěže (2004/C 101/03), odst. 39.

I přes tato opatření se někteří autoři domnívají, že riziko uložení trestu odnětí svobody ze strany některého členského stát a výměna informací v rámci ECN, může mít stále dopad na efektivitu vyšetřování a snížení počtu žádostí o shovívavost. Profesor Wils tvrdí, že riziko uvěznění může kartelisty dokonce přimět k tomu, aby se snažili ještě lépe ukryt důkazy svého protisoutěžního jednání. Mimo rámec programu shovívavosti se soutěžitelé mohou z důvodu výměny informací obávat spolupracovat s vyšetřujícím a poskytovat mu skutečně všechny informace, které mají.¹¹³ Systém a pravidla ECN jsou ukázkou toho, jak zajistit společné fungování trestněprávního a správního postihu soutěžního práva.¹¹⁴ Důsledná evropská harmonizace kriminalizace kartelů by ale jistě přinesla efektivnější výsledky při prosazování soutěžního práva.

6.2 Kriminalizace kartelů v ČR

Trestněprávní postih protisoutěžního jednání není v České republice novinkou. Trestní zákon č. 140/1961 upravoval trestný čin „Porušování závazných pravidel hospodářského styku“.¹¹⁵ Jeho objektivní stránka byla popsána stejně: porušení pravidel hospodářského styku. Jednalo se tedy o extenzivní skutkovou podstatu, podle níž bylo možné stíhat jak kartely, tak zneužití dominantního postavení a nedovolené spojování soutěžitelů. Její úprava byla tedy natolik široká, že v podstatě znemožňovala jakoukoliv reálnou aplikaci.¹¹⁶ Protože nebyla v praxi uplatňována, neměla ani žádný odstrašující efekt.

Nový trestní zákoník, který nabyl účinnosti dne 1.1.2010 zavádí do českého právního řádu výrazně zúženou trestní odpovědnost v oblasti soutěžního práva. Trestný čin „Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže“ se vztahuje pouze na horizontální kartely, resp. na fyzické osoby, které tyto kartelové dohody uzavřely. Tento trestný čin spáchá ten, „kdo v rozporu s jiným právním předpisem na ochranu

¹¹³ WILS, P.J.W. Is criminalization of EU Competition Law the Answer? *World Competition*, 2005, č. 28(2), s. 154.

¹¹⁴ KROES, N. Tackling cartels – a never-ending task. *Anti-Cartel Enforcement: Criminal and Administrative Policy – Panel session Brasilia*, projev ze dne 8. října 2009, dostupný na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/09/454&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

¹¹⁵ § 127 zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon.

¹¹⁶ Výroční zpráva ÚOHS pro rok 2009, s. 6.

Dostupná na: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/VZ_verejnost/Vyrocní_zprava_2009.pdf

hospodářské soutěže se svým konkurentem uzavře dohodu o určení ceny, dohodu o rozdělení trhu nebo jinou dohodu narušující hospodářskou soutěž.¹¹⁷

Nové úpravě se nedají upřít jistá pozitiva. Skutková podstata postihuje pouze ta nejzávažnější protisoutěžní jednání, za která ukládá přísnější tresty, než podle předchozího zákoníku. Je-li totiž tímto trestným činem způsobena škoda převyšující 5 milionů Kč, (což bude v případě kartelů pravidlem) a tím naplněna kvalifikovaná skutková podstata, pak soud pachateli uloží trest odnětí svobody ve výši dva roky až osm let.¹¹⁸

Přesto se na toto ustanovení trestního zákoníku po jeho přijetí snesla vlna kritiky. Jeho odpůrci mu vyčítají především výkladové nejasnosti, kdy pachatel je popisován jako společnost, která samozřejmě podle českého práva nemůže být trestně odpovědná. Objevují se obavy z toho, že orgány činné v trestním řízení nebudou mít dostatečné odborné a specializované schopnosti, aby dokázaly tyto kartely stíhat a tím se tento trestný čin stane opět jen v praxi nevyužívaným a „spícím“ paragrafem, bez odstrašujícího účinku.¹¹⁹ Problematická je i otázka souběžného správního a trestního řízení, která mohou být v souvislosti s kartelem vedena a s tím spojené nebezpečí dvojího postihu.¹²⁰

Za nejzávažnější důsledek přijetí nové úpravy osobně považují ohrožení fungování programu shovívavosti. Jak již bylo řečeno, současná úprava leniency neposkytuje ochranu od trestního postihu. Ten, kdo ÚOHS nahlásí svou účast na zakázané dohodě, se tak nakonec může dočkat toho, že důkazy které předložil, budou proti němu samotnému použity v trestním řízení. Pokud tedy nebudou přijata pravidla pro vzájemné fungování ustanovení § 248 trestního zákoníku a programu shovívavosti, může nastat situace, kdy soutěžitelé raději zcela přestanou s ÚOHS spolupracovat, své důkazy ukryjí ještě precizněji a kriminalizace kartelů povede v konečném důsledku

¹¹⁷ § 248 odst. 2 zákona č. 40/2009 trestní zákoník.

¹¹⁸ VALOUŠKOVÁ, Z. Kriminalizace kartelů – nad paragrafem 248 trestního zákoníku. Antitrust, 2009, [cit. 3. srpna 2010]. Dostupné z: <http://www.antitrust.cz/kriminalizace-kartelu-nad-paragrafem-248-trestniho-zakoniku-p-9.html>.

¹¹⁹ NERUDA, R. Nejen o kriminalizaci kartelů. [cit. 3. srpna 2010] Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2009/01/nejen-o-kriminalizaci-kartel.html>.

¹²⁰ VALOUŠKOVÁ, Z. Kriminalizace kartelů – nad paragrafem 248 trestního zákoníku. Antitrust, 2009, [cit. 3. srpna 2010]. Dostupné z: <http://www.antitrust.cz/kriminalizace-kartelu-nad-paragrafem-248-trestniho-zakoniku-p-9.html>.

k významnému snížení počtu odhalených kartelů.¹²¹ Vzhledem k tomu, že český program shovívavosti má formu pouhého oznámení, není možné, aby derogoval trestní zákoník. Předseda ÚOHS Rafaj proto uvedl, že Úřad nepokládá za nezbytné a vhodné upravit samotné oznámení o programu, tak aby poskytovalo fyzickým osobám ochranu před trestními sankcemi. Probíhá však diskuze ohledně změny jak trestního zákoníku tak ZOHS, tak aby úspěšným žadatelům o leniency byla taková ochrana zaručena.¹²²

Je zřejmé, že taktikou českého zákonodárce bylo nejprve zavést nový trestný čin do právního řádu a až poté vyřešit problémy s jeho aplikací spojené. Případně spoléhal na to, že nová skutková podstata bude v praxi stejně nevyužívána, tak jako ta předchozí (jak tomu i zatím vše nasvědčuje).¹²³ Je samozřejmě těžké hodnotit novou úpravu teprve po několika měsících její účinnosti, přesto se ztotožňuji s názorem místopředsedy ÚOHS Nerudy, že ustanovení § 248 představuje „spící stvůru“¹²⁴ českého kartelového práva.

¹²¹ POKORNÝ, R. Will the possibility of criminal sanctioning of cartels contribute to more effective enforcement of competition law? [cit. 3. srpna 2010]. Publikace z konference Competition Day, s. 30 Dostupné z:

http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Ke_stazeni/Comp_Day_EN_web_maly.pdf

¹²² Rozhovor s Petrem Rafajem v Global Competition Review, č. 2, 2010, str. 29-30. Dostupný na: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Clanky_EN/GCR_02_2010.pdf.

¹²³ BEJČEK, J. Trest jako vůle a představa? (O komplementaritě a konkurenci sankcí) ve sborníku Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2009. Dostupný na: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/omezenost_sankci/Bejcek_Josef__1154.pdf

¹²⁴ Projev Roberta Nerudy na Konferenci o prosazování soutěžního práva v nových členských státech EU. Informační listy ÚOHS, č. 2, 2010, s. 7. Dostupný na: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2010/Infolist_2010_02_konference.pdf

7 Soukromoprávní vymáhání soutěžního práva a jeho vliv na program shovívavosti

V předchozích kapitolách jsem se zabývala principy fungování programu shovívavosti a kriminalizací kartelů, tedy některými aspekty veřejnoprávního vymáhání soutěžního práva. Prosazování soutěžního práva je však založeno na dvou pilířích, vedle veřejnoprávního (*public enforcement*) je to také soukromoprávní vymáhání (*private enforcement*), které se od veřejnoprávního liší jak metodou právní regulace, tak i jinou funkcí a konkrétním účelem. Zatímco veřejnoprávní vymáhání soutěžního práva vrchnostensky zajišťuje ukončení protisoutěžního jednání tím, že deklaruje porušení soutěžního práva a ukládá za něj sankci a jeho objektem je tedy ochrana soutěže, pomocí soukromoprávního vymáhání se konkrétní poškozený subjekt domáhá kompenzace důsledků protisoutěžního jednání a objektem je tedy ochrana jednotlivých subjektů.¹²⁵ *Public enforcement* chrání především veřejný zájem a umožňuje sankcionování porušitelů, zatímco jedině díky *private enforcement* se může poškozená osoba domáhat náhrady škody.¹²⁶ Uplatňováním těchto způsobů prosazování soutěžního práva se tak dosáhne různých výsledků, a proto by se měly vzájemně doplňovat. Zajímavostí je, že zatímco v USA je za pomoci soukromoprávních žalob řešeno 90% všech soutěžních případů, v rámci Evropské unie je význam veřejnoprávního vymáhání soutěžního práva neporovnatelně větší a soukromoprávní vymáhání má ve skutečnosti jen doplňkovou funkci.

Kompetenci národních soudů, přímo aplikovat články 101 a 102 SFEU, zavedl článek 6, nařízení č. 1/2003 ES. Soudy mohou rozhodovat především o neplatnosti zakázané dohody, o majetkových nárocích souvisejících s takovou neplatnou dohodou a o předběžném opatření.¹²⁷ Nejvýznamnější je však rozhodování o žalobě na náhradu škody, vzniklé protisoutěžním jednáním. Jen díky ní má poškozený právo požadovat kompenzaci újmy, kterou mu veřejnoprávní postih nemůže přiznat.

¹²⁵ RAUS, D., ORŠULOVÁ, A. Aktuální aplikační otázky soukromoprávního prosazování dodržování veřejného soutěžního práva v České republice a na Slovensku. *Justičná revue*, 2009, č. 12, s. 1657.

¹²⁶ PETR, M. Bílá kniha o náhradě škody způsobené porušením soutěžního práva. *Právní zpravodaj*, Praha: C.H. Beck, 2008, č. 10.

¹²⁷ MUNKOVÁ, J., SVOBODA, P., KINDL, J. *Soutěžní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 399.

I přes své výhody, je soukromoprávní vymáhání soutěžního práva v Evropské unii využíváno minimálně. Studie, kterou si Komise nechala v roce 2004 vypracovat, odhalila na území EU pouze 60 případů, ve kterých byla podána žaloba na náhradu škody. A jen ve 28 z nich, pak byla náhrada škody skutečně přiznána.¹²⁸ Komise se proto rozhodla soukromoprávní prostředky vymáhání kartelového práva podpořit, a to především prostřednictvím harmonizace jejich úpravy v jednotlivých členských státech.

Ve vztahu *public – private enforcement* je třeba najít vyvážený poměr. Tím, že sledují odlišné konkrétní cíle, se mohou dostávat do střetu, a to především pokud jde o program shovívavosti, který neposkytuje ochranu před soukromoprávním vymáháním škod. *Private enforcement* působí na program shovívavosti vysloveně negativně. Žadatel o leniency se totiž v případném civilním sporu dostává do nevýhodné pozice. Důkazy, které předložil soutěžnímu úřadu, mohou být žalobcem velmi jednoduše použity proti němu. S ohledem na solidární odpovědnost kartelistů, pak bude velmi znevýhodněn oproti ostatním členům zakázané dohody, kteří sebeobviňující důkazy neposkytnou. Pokud bude možné žaloby efektivně uplatňovat, bude případný oznamovatel při porovnávání zisků a ztrát podání žádosti o leniency vždy kalkulovat i s případným rizikem, že poté co své protisoutěžní jednání odhalí, bude proti němu podána žaloba na náhradu škody.

Private enforcement je nezbytným a přesto v současné době v Evropě minimálně využívaným nástrojem vymáhání soutěžního práva. Proto se na něj dále zaměřím poněkud podrobněji a to především s důrazem na to, jakým způsobem je řešen poměr k programu shovívavosti. Nesnadným úkolem bude upravit tento rozporný vztah tak, aby si nástroje vzájemně nesnižovaly svoji efektivitu a aby byla možná jejich paralelní existence.

7.1 Soukromoprávní postih kartelů v USA

Soukromoprávní vymáhání kartelového práva v USA je nejen velmi účinný, ale i tradiční institut, který byl upraven v *Sherman Act* již v roce 1890. Přestože jeho efektivita je jistě z velké části založena na zvyklostech amerického právního prostředí,

¹²⁸ WAELBROECK, D., SLATER, D., EVEN-SHOSHAN, G. Study on the conditions of claims for damages in case of infringement of EC competition rules. Brusel: Ashurst, 2004, s. 1. [citované 12.srpna 2010] Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/comparative_report_clean_en.pdf

byl nepochybně pro Komisi (potažmo členské státy) inspirací, jak podnítit soukromoprávní žaloby proti kartelistům. Systém je založen na odstrašujícím efektu, který zajišťují tzv. *trable damage actions*.¹²⁹ Žalobci může být soudem přiznána až třikrát vyšší náhrada, než byla skutečná, vzniklá škoda. Taková nabídka, představuje výraznou motivaci pro soukromoprávní žalobce.¹³⁰ Jejich pozici pak výrazně ulehčují další instituty, jako možnost společných žalob (*class actions*) pro žalobce, kterým byla způsobena škoda menšího rozsahu a princip společné a nerozdílné odpovědnosti všech účastníků zakázané dohody za celou škodu, kterou kartel způsobil.

Aby mohl v takto podbízivém systému soukromoprávních žalob program shovívavosti fungovat, bylo třeba zavést zvýhodnění a určitou ochranu pro žadatele o shovívavost. Tzv. *detrebling klauzule*¹³¹ zaručí úspěšnému žadateli o shovívavost, že odpovídá pouze za skutečně způsobenou škodu (nemusí se tedy obávat trojnásobného zvýšení), a pouze do výše, kterou způsobil svým vlastním jednáním (neručí spolu se zbylými kartelisty společně a nerozdílně). Musí ale s poškozenými plně spolupracovat, ve chvíli, kdy pomocí *treble actions* žalují zbývající kartelisty.¹³²

7.2 Žaloby na náhradu škody způsobené porušením evropského soutěžního práva

Prvním případem, ve kterém se ESD zabýval problematikou náhrady škody, bylo rozhodnutí *Courage*, vydané v roce 2001. ESD v něm uvedl, že každý jednotlivec je oprávněn domáhat se před národními soudy náhrady škody, vzniklé z porušení čl. 101 SFEU, a to i když je stranou takové zakázané dohody.¹³³ Rozhodnutí *Manfredi*¹³⁴ později poukázalo na skutečnost, že v EU neexistuje jednotný systém hmotněprávní a procesní úpravy žalob o náhradu škody vzniklé z porušení soutěžního práva, což způsobuje

¹²⁹ Čl. 7 Sherman Act, čl. 4 Clayton Act.

¹³⁰ GREENFIEL, L.B., OLSKY, D.F., *Treble Damages: To What Purpose and To What Effect?* [staženo dne 12.8.2010]. Dostupný na <http://www.wilmerhale.com/files/Publication>.

¹³¹ Zavedená v roce 2004 v The Antitrust Criminal Penalty Enhancement and Reform Act

¹³² HAMMOND S. D., *An Update of the Antitrust Division's Criminal Enforcement Program*, Washington, 2005, [citované 11.srpna 2010]. Dostupné z: <http://www.justice.gov/atr/public/speeches/213247.htm>.

¹³³ Rozsudek ESD ze dne 20. září 2001, C-453/99 *Courage*, odst. 24, 26, 28. Paradoxní je, že pan Crehan, sice svým sporem významně přispěl k rozvoji soukromoprávního vymáhání soutěžního práva v EU, sám však po 13-ti letech soudních sporů vyzískal jakoukoliv náhradu škody.

¹³⁴ Rozsudek ESD ze dne 13. července 2006, ve spojených věcech C-295/04 až C-298/04, *Manfredi*.

překážky jejich úspěšného vymáhání.¹³⁵ Tyto žaloby jsou zatím využívány jen minimálně, a to i z toho důvodu, že Komise není nakloněna zveřejňování důkazů použitých ve svém řízení a soukromoprávní žalobci jsou tak ponecháni prakticky bez možnosti prokázat porušení soutěžního práva.¹³⁶ Neexistence jednotného systému civilní odpovědnosti za zakázané dohody vede také k tomu, že úspěšný žadatel o shovívavost není vůbec chráněn nebo zvýhodněn, je-li žalován pro újmu způsobenou třetí straně. Někteří autoři upozorňují také na nebezpečí tzv. *forum shopping*. Nařízení Řím II¹³⁷ totiž zavedlo možnost pro žalobce na náhradu škody způsobenou narušením trhu ve více zemích, zvolit si žalobu podle práva soudu bydliště žalovaného, nebo práva země jejíž trh je narušen. Žalobce si tedy může vybírat, jaká právní úprava je pro něj vstřícnější.¹³⁸

Tyto nedostatky systému žalob na úrovni EU se Komise pokouší vyřešit diskusí, kterou zahájila v roce 2005 vydáním tzv. Zelené knihy¹³⁹, v roce 2008 následovala tzv. Bílá kniha¹⁴⁰. Při jejich popisu se zaměřím především na otázky, jakým způsobem řeší vztah žalob na náhradu škody a programu shovívavosti.

7.2.1 Zelená kniha

Účelem Zelené knihy bylo definovat hlavní překážky účinného fungování systému žalob na náhradu škody a předložit alternativy opatření, které podpoří jejich častější využívání. Při jejím vydání komisařka Neelie Kroes zdůraznila, že přestože ESD definovala právo na náhradu škody, jako nezbytnou součást účelného uplatňování evropských soutěžních pravidel, je toto právo poškozeného stále spíše teoretické a v praxi se příliš neuplatňuje.¹⁴¹

¹³⁵ WHISH, R., *Competition Law*, 6th edition, New York: Oxford University Press, 2009, s. 294.

¹³⁶ Srov. Oznámení Komise č. 139/2004 o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) (2005/C 325/07).

¹³⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)

¹³⁸ HAJNÁ-STEINEROVÁ, K. Soukromé prosazování soutěžního práva. *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 10, s. 300

¹³⁹ Zelená Kniha o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES. KOM(2005)672. [Citováno 12. srpna 2010]. Dostupný na:

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2005/com2005_0672cs01.pdf .

¹⁴⁰ Bílá Kniha o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES. KOM(2008)165. [Citováno 14. srpna 2010]. Dostupná z:

http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/files_white_paper/whitepaper_cs.pdf

¹⁴¹ Competition: Commission launches consultations on facilitating damages claims for breaches of EU competition law. Dostupné na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/1634>.

Při přípravě Zelené knihy se Komise výrazně inspirovala systémem *private enforcement* v USA, což vyplývá například ze zařazení odstrašujícího efektu, v podobě možnosti ukládat povinnost k náhradě dvojnásobné škody.

Ve vztahu k programu shovívavosti nabídla Zelená kniha tři možnosti řešení. Vyloučení možnosti soutěžních úřadů, poskytovat žádost o leniency jiným osobám a omezení civilní odpovědnosti úspěšného žadatele o leniency, buď podmíněným snížením náhrady škody nebo výjimkou ze solidární odpovědnosti, kdy by žadatel odpovídal pouze za svůj podíl na trhu ovládaném kartelem. Možnost „utajení“ žádosti bude v případě meritorně skončeného právního řízení, minimálně v ČR problematická. Soutěžní orgán (s výjimkou Komise) má povinnost předložit svůj spis na požádání soudu, který bude o náhradě škody rozhodovat. Žalobce se tak bude ve spise moci seznámit i s žádostí o snížení pokuty.¹⁴² Omezení odpovědnosti za škodu, považují za přínosné řešení, zvláště pokud by úspěšnému žadateli o shovívavost byla snižována částka, kterou po něm žalobci mohou nárokovat, výměnou za poskytnutí důkazů o zbylých kartelistech, tak jak to předpokládá doprovodný pracovní dokument k Zelené knize.¹⁴³

Komise vyzvala k předkládání připomínek k této knize a na jejich základě pak předložila návrh řešení jak podpořit soukromoprávní vymáhání soutěžního práva v EU, v podobě Bílé knihy.

7.2.2 Bílá kniha

Hlavní zásadou Bílé knihy je kompenzační princip. Komise stanoví, že každá osoba, která utrpěla škodu porušením soutěžního práva EU, musí mít zajištěn rovný přístup k účinným nápravným mechanismům a plnému odškodnění za utrpěnou újmu. Myšlenka odstrašujících *double damages* je opuštěna a kniha přímo stanoví, že vychází z evropské právní kultury a tradic. V neposlední řadě uvádí, že systém žalob o náhradu škody, má jen doplňovat, nikoliv nahrazovat nebo dokonce ohrožovat veřejnoprávní postih kartelů, což je významné prohlášení právě z hlediska leniency.

¹⁴² PETR, M., Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 144

¹⁴³ Commission Staff Working Paper. Annex to the Green Paper. SEC(2005) 1732. [cit. 12. srpna 2010] Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/sp_en.pdf

V knize je vymezeno devět hlavních okruhů doporučení, jejichž zavedením by se zlepšila situace civilních žalobců.¹⁴⁴ Mezi ně patří především tyto návrhy: právo žalovat na náhradu škody vztahující se i na nepřímého odběratele, na kterého byla škoda přenesena v důsledku navýšení ceny. Zavedení institutu reprezentativních žalob, umožňující podat žalobu sdružením jménem poškozených. Povinnost zpřístupnění důkazů, kterou může soud uložit žalovanému, pakliže žalobce prokáže, že se nejedná o svévolnou žalobu. Meritorní rozhodnutí soutěžních úřadů mají být závazná pro národní soudy a odpovědnost kartelistů za škodu by měla být objektivní, bez ohledu na zavinění.¹⁴⁵

Ochrana před zpřístupněním důkazů ve vztahu k prohlášením, které podniky předložily v rámci žádosti o shovívavost, by se měla vztahovat na veškerá prohlášení, které podniky předložily v souvislosti s porušením článku 101 SFEU. A to bez ohledu na to, zda soutěžní orgán takovou žádost přijme nebo zamítne, a ať už před nebo po vydání rozhodnutí soutěžního orgánu.¹⁴⁶ Komise rovněž neopustila myšlenku omezení civilní odpovědnosti podniku, kterému byla prominuta pokuta a to pouze na nároky vznesené jeho přímými nebo nepřímými smluvními partnery.¹⁴⁷

Bílá kniha výslovně stanoví, že úprava vztahu k programu shovívavosti vyžaduje další debatu a dořešení. Zatím však představuje jakousi zlatou střední cestu, kdy zvýhodňuje podnik spolupracující se soutěžním úřadem a tak zachovává výhodnost programu shovívavosti a zároveň tyto podniky nepřiměřeně nezbavuje odpovědnosti za svůj podíl na protiprávním jednání. Z toho důvodu, se mi navržené řešení zdá vhodné.

7.2.3 Nejnovější vývoj

V roce 2009 navázala Komise na své předchozí úsilí vypracováním Návrhu směrnice týkající se pravidel platných pro žaloby na náhradu škody z titulu porušení čl. 81 a 82 SES (dále jen Návrh směrnice). Návrh směrnice se měl týkat pouze žalob na náhradu škody způsobené *hard-core* kartely a jen těch, které byly podány po konečném

¹⁴⁴ Jedná se o tyto okruhy: Právo podat žalobu: nepřímí odběratelé a kolektivní vymáhání, přístup k důkazům: zpřístupnění mezi stranami, závaznost rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro ochranu hospodářské soutěže, zavinění, náhrada škody, přenos navýšené ceny, promlčecí lhůty, náklady související s žalobami o náhradu škody a vazba mezi programy shovívavosti a žalobami o náhradu škody.

¹⁴⁵ WHISH, R., *Competition Law*, 6th edition, New York: Oxford University Press, 2009, s. 320.

¹⁴⁶ Bod 2.9 Bílé knihy. Komise se tak snaží zabránit tomu, aby jí podniky ze strachu z žalob nepodávali v rámci žádosti o shovívavost zkreslené informace.

¹⁴⁷ Tamtéž. Komise se domnívá, že by tak podnik mohl lépe předvídat náhradu škody, kterou bude muset uhradit.

rozhodnutí soutěžního orgánu o protiprávním jednání podniků (*follow-on actions*).¹⁴⁸ Návrh byl však pár dní před svou oficiální publikací stažen a nadále není dostupný, z toho důvodu jsem se s ním neměla možnost seznámit.

Důvodem jeho stažení byla především kritika a to jak ze strany členských států, odborné veřejnosti i Evropského parlamentu. Ti si stěžovali především na to, že Komise nevzala při přípravě Návrhu směrnice v potaz jejich připomínky k Bílé knize. Ty nejzávažnější výtky proti Návrhu směrnice se týkaly přímo zpochybňování pravomoci komise, harmonizovat tuto oblast národních právních řádů.¹⁴⁹ Bude jistě zajímavé sledovat, zda se Komise, po tomto svém neúspěchu, odhodlá k dalšímu legislativnímu návrhu. Zajímavostí je, že Komise neprosazuje soukromoprávní postih jen na úrovni legislativní, ale sama jde i příkladem. A to tím, že společnost, které nejprve uložila pokutu za účast na zakázané dohodě ve věci *Elevators and escalators*,¹⁵⁰ pak v roce 2007 zažalovala o náhradu škody, kterou jí měla způsobit tím, že se účastnila na stavbě budovy Komise.¹⁵¹

7.3 *Soukromoprávní postih kartelů v ČR*

Právě na konkrétním případě ČR lze poukázat na překážky, které způsobují, že žaloby na náhradu škody vzniklé porušením soutěžního práva, jsou prakticky nevyužívaným institutem. V zákoně na ochranu hospodářské soutěže, ani jiném platném zákoně není otázka soukromoprávních nároků vyplývajících ze soutěžního práva výslovně řešena. Tyto žaloby se tak řídí obecnou úpravou žaloby na náhradu škody, tedy úpravou obchodního a občanského zákoníku, která je příliš obecná, aby mohla reflektovat zvláštnosti soukromoprávního postihu kartelů. Absence této specifické zákonné úpravy způsobuje také nejasnosti, zda soudy vůbec mohou přímo aplikovat

¹⁴⁸ ALMERO, J., REHER, T., Towards the Directive on Private Enforcement of EC Competition Law: Is the Time Ripe? [cit. 14. srpna 2010]. Global Competition Review. Dostupný na: <http://www.globalcompetitionreview.com/reviews/19/sections/67/chapters/738/private-antitrust-litigation/>.

¹⁴⁹ MARCOS, F., SANCHEZ GRAELLS, A., Towards a European Tort Law. Damages Actions for Breach of Antitrust rules: Harmonising Tort Law through the Back Door? European Review of Private Law, č.3, 2008, [cit. 14. srpna 2010]. Dostupný na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1028963.

¹⁵⁰ Rozhodnutí Komise ze dne 21. února 2007, *Elevators and escalators*, COMP/E-1/38.823.

¹⁵¹ Blíže k tomu: NERUDA, R. Komise žaluje kartelisty o náhradu škody. [cit. 15. srpna 2010] Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2009/01/komise-aluje-kartelisty-o-nhradu-kody.html>.

ZOHS ve sporech o náhradu škody.¹⁵² Úřad se sice pokoušel prosadit do poslední novely ZOHS nové ustanovení, upravující *private enforcement*, to bylo však vypuštěno, na základě zamítavého stanoviska Legislativní rady vlády.¹⁵³

Dalšími prvky, které snižují zájem o podání žaloby na náhradu škody je poměrně důvodná obava z neunesení důkazního břemena žalobcem, který musí prokázat nejen porušení pravidel hospodářské soutěže (což v případě existence rozhodnutí ÚOHS není problém), ale i výši jemu způsobené škody a příčinou souvislost mezi škodou a jednáním soutěžitele. Dalším záporem civilních sporů je dlouhá doba čekání na soudní rozhodnutí, především v porovnání k lhůtám v jakých o stejných případech rozhoduje ÚOHS. Dále je třeba zmínit i celkovou neznalost veřejnosti o možnosti podat žalobu na náhradu škody způsobené porušení soutěžního práva.

Ustanovení § 135 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád stanoví, že soud je v civilním řízení vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán správní delikt a kdo jej spáchal. Soud také může uložit orgánu předložení listiny, která je potřebná k důkazu.¹⁵⁴ A právě tato obecná možnost soudu v civilním řízení, je „nebezpečím“ pro žadatele o leniency. Soud si velice jednoduše může vyžádat usvědčující důkazy, které spolupracující soutěžitel sám na sebe Úřadu prozradil. Momentálně může být pro potencionálního žadatele uklidněním fakt, že přestože k podávání žalob na náhradu škody vzniklé protisoutěžním jednáním dochází, jsou jen velmi ojedinělé a řízení zpravidla končí smírem mezi stranami. Zatím není v ČR známo jediné rozhodnutí, ve kterém by žalující vysoudil náhradu škody.¹⁵⁵ Tato situace se ale v budoucnu nejspíše změní.¹⁵⁶ Z toho důvodu je dle mého názoru nezbytné, přijmout úpravu o neposkytování některých informací ze spisu (především žádosti o leniency), tak aby žadatel o leniency alespoň nebyl znevýhodněn oproti ostatním kartelistům.

¹⁵² Blíže k tomu: MUNKOVÁ, J., KINDL, J. Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. S. 20.

¹⁵³ Informační list ÚOHS, soukromé prosazování soutěžního práva, č. 4 (2008), s. 5 [cit. 15. srpna 2010]. Dostupné z: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2008/Infolist_2008_04_Private_enforcement.pdf

¹⁵⁴ Ustanovení § 129 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

¹⁵⁵ Informační list ÚOHS, soukromé prosazování soutěžního práva, č. 4 (2008), s. 11 [cit. 15. srpna 2010]. Dostupné z: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2008/Infolist_2008_04_Private_enforcement.pdf

¹⁵⁶ Jak vyplývá z výše popsané aktivity Komise směřující k podoře těchto žalob.

7.4 *Shrnutí*

Veřejnoprávní i soukromoprávní prosazování soutěžních pravidel jsou součástí společného systému vynucování soutěžního práva a tudíž i přes všechny vzájemné rozdíly mají hlavní účel společný - odrazovat od jednání, jež je v rozporu s hospodářskou soutěží. Soutěžní úřady nemají kapacity aby postihovaly veškerá protisoutěžní jednání, v některých případech (například vztahy jen mezi dvěma stranami) je tak dokonce vhodnější, prosazují-li dodržování pravidel hospodářské soutěže soukromé subjekty cestou soukromoprávního vymáhání, v jehož rámci sledují vlastní zájem. Na území EU je však *public enforcement* jednoznačně nejvýznamnějším prostředkem odkrývajícím kartely. Opatření přijatá k podpoře soukromoprávního vymáhání, by proto neměla nadměrně ovlivňovat veřejnoprávní postih a především jeho nejúčinnější nástroj - program shovívavosti.¹⁵⁷

V současné situaci, kdy je úprava žalob na náhradu škody vzniklé z protisoutěžního jednání a jejich střetu s leniency napříč členskými státy EU zcela nedostatečná a nejednotná, je jednoznačně nezbytné přijmout evropskou úpravu. Komise předložila řadu variant, jak tento střet vyřešit. Domnívám se, že úspěšnější potenciál měly návrhy obsažené v Zelené knize a to vzhledem k tomu že Bílá kniha nabídla spíše obecnější instituty. Pouze právně závazná úprava těchto pravidel pak může skutečně garantovat právo poškozených na náhradu škody. Proto by měla být v oblasti soukromoprávního vymáhání přijata harmonizující směrnice. Bude stačit pokud ta stanoví jen určitý minimální standard a členským státům bude i nadále ponechána možnost, aby si na jejím základě a v jejích mezích danou oblast upravily samy. Je však potřeba aby taková směrnice důsledně řešila poměr k programu shovívavosti, bez úpravy tohoto vztahu nepovažují prosazování *private enforcement* za žádoucí.

¹⁵⁷ KROES, N., European Commissioner for Competition Policy Reinforcing the fight against cartels and developing private antitrust damage actions: two tools for a more competitive Europe, projev ze dne 8. března 2007. Dostupný na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/07/128&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

8 Úvahy nad dalším směřováním programu shovívavosti

Z předchozích kapitol vyplývá, že program shovívavosti je fungujícím nástrojem vymáhání kartelového práva. Přesto stále existují možnosti, jak podmínky jeho využívání upravit lépe a celkově program optimalizovat, a to jak v rámci Evropské unie, tak České republiky. Pro jeho zefektivnění je možné hledat nové způsoby nebo využít stávající úspěšnou úpravu fungující v jiných státech.

8.1 Další směřování evropského programu shovívavosti

8.1.1 Potřeba jednotného systému

Za závažný problém současného fungování programu shovívavosti na území EU považují jeho nejednotnost a fakt, že Komise je jediným soutěžním orgánem, jehož rozhodnutí o udělení shovívavosti má dopad na celé území EU. Úspěšný žadatel o shovívavost v jednom státě tedy není automaticky chráněn před pokutou v dalším státě, na jehož trh měla zakázaná dohoda rovněž dopad. Žadatel se proto musí ucházet o shovívavost ve všech zemích, které mohly být kartelovou dohodou dotčeny. Rozdílnost jednotlivých národních úprav programu shovívavosti pro něj může být takovou administrativní překážkou, že si podání žádosti rozmyslí.¹⁵⁸ Přikláníla bych se proto k harmonizaci v této oblasti a to cestou přijetí Modelového programu shovívavosti ve formě závazného právního předpisu, čímž by byly odstraněny rozdíly v jednotlivých úpravách.

Modelový program shovívavosti se úpravou institutu souhrnné žádosti pokusil usnadnit situaci žadateli, který se účastnil na kartelu majícím dopad na trhy více států. Jedná se však pouze o částečné řešení a proto by bylo vhodné zabývat se do budoucna možnostmi zavedení tzv. *one stop shop*, tak jak navrhla bývalá komisařka Neelie Kroes.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Některé členské státy EU například doposud program shovívavosti nezavedly. Další překážkou může být, že žadatel může mít problémy odhadnout, jaké všechny státy byly kartelem dotčeny.

¹⁵⁹ KROES, N. The First Hundred Days, projev ze dne 7. dubna 2005. Dostupný na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/205&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>. Blíže k tomuto institutu GAUER, C., JASPERS, M. Designing a European solution for a „one-stop leniency shop“. *European Competition Law Review*, 2006, č. 12, s. 685–692.

8.1.2 Zefektivnění řízení před Komisí

Z výročních zpráv Komise vyplývá, že přestože se počet žádostí o shovívavost každý rok zvyšuje, Komise má kapacity přijmout v průběhu roku vždy jen několik rozhodnutí. Důvodem jsou nejen požadavky na rozsáhlé vyšetření každého případu a prověření dokumentů předložených podniky, ale i omezené finanční prostředky. Žadatele o shovívavost tak může odradit několikaletá „čekací doba“ mezi podáním žádosti a vydáním rozhodnutí.

Za zcela pozitivní tak hodnotím zavedení procedury narovnání ve věci kartelů (*direct settlement*). Jeho podstata spočívá v možnosti podniku, s nímž bylo zahájeno řízení, uznat svou odpovědnost za účast na kartelu včetně právní kvalifikace výměnou za snížení pokuty ze strany Komise.¹⁶⁰ Na základě důvodných obav, že tato alternativa pro podniky může narušovat atraktivitu programu shovívavosti, je výše nabídnuté slevy poměrně nízká, jen 10 %.¹⁶¹ Další možností jak ulehčit práci Komise by bylo zavedení určité formy zjednodušeného řízení v méně závažných případech porušení soutěžního práva.

8.1.3 Zavedení *amnesty plus* a *penalty plus*

Existuje poměrně velká pravděpodobnost, že podnik účastnící se na jednom kartelu je zapleten i v další zakázané dohodě. Z toho důvodu zavedly soutěžní úřady v USA a Velké Británii tzv. *amnesty plus* a *penalty plus*. Podstatou *amnesty plus* jsem se zabývala výše. Kartelista, který není oprávněn k plné imunitě, může snížit svou pokutu tím, že oznámí svou účast na jiném kartelu na odlišném trhu.¹⁶² Jejím protikladem je tzv. *penalty plus*. V případě, že se oznamovatel rozhodl vědomě nevyužít *amnesty plus* a tato jiná kartelová dohoda bude později odhalena, bude sankcionován zvýšením pokuty za účast na takovém kartelu z důvodu přitěžující okolnosti, kterou je právě neoznámení této jiné dohody.

¹⁶⁰ NERUDA, R. Evropská komise přijala pravidla pro narovnání v soutěžních věcech. Právní zpravodaj, Praha: C. H. Beck, 2008 č. 9, s. 1–2.

¹⁶¹ První rozhodnutí, ve kterém byla použita procedura narovnání, vydala Komise dne 19. května 2010. Jednalo se o rozhodnutí Komise COMP/38511 DRAM. Jeho veřejně dostupná verze zatím není k dispozici.

¹⁶² WILS, W. P. J. Leniency in Antitrust Enforcement: Theory and Practice. World Competition, 2007, č. 30(1), s. 42.

Zavedením takového motivačního prostředku by Komise přispěla ke zrychlení procedury prokazování kartelu a ještě více by posílila obavy a nedůvěru mezi členy kartelů. Evropská komise sice v současné době umožňuje snížení pokuty podniku, který ohlásí další kartel, ale jen na základě polehčující okolnosti, která nemá jasně stanovená pravidla a její aplikace je tak v diskreční pravomoci vyšetřovatele. Zavedením jasných pravidel amnesty plus by se jistě zvýšila právní jistota a posílila efektivita programu.

8.2 *Další směřování českého programu shovívavosti*

8.2.1 *Legislativní úprava programu shovívavosti*

Český program shovívavosti vychází z modelového programu shovívavosti a tak jsou pravidla jeho uplatňování v zásadě dobrým předpokladem efektivního fungování. Co však způsobuje veliké problémy a dle mého názoru je největší vadou českého programu, je neexistence jakéhokoliv legislativního rámce pro jeho uplatňování. Program má podobu pouhého sdělení Úřadu na jeho internetových stránkách. Ze skutečnosti, že program shovívavosti není jakkoliv právně závazný vyplývá řada negativních důsledků.

Základním principem správního řízení je rovné postavení dotčených osob a nestrannost správního orgánu při postupu proti nim.¹⁶³ Nestandardně benevolentní přístup Úřadu k žadateli o leniency, který nemá oporu v zákoně, je tak možné soudně napadnout právě pro rozpor se zákonnou zásadou zákazu diskriminace. Jak by správní soud v takém případě rozhodl si netroufám odhadovat.

Dalším právem vyplývajícím ze správního řádu, je právo každého účastníka správního řízení nahlížet do spisu. Tím, že neexistuje zákonná úprava omezující tento princip ve vztahu k žádosti o leniency, dochází k situaci, kdy ostatní účastníci kartelu se okamžitě po zahájení řízení dozvědí, který soutěžitel je nahlásil a jaké důkazy předložil. Lehce si pak mohou připravit vlastní obranu, v extrémním případě se například domluvit a označit žadatele za iniciátora kartelu.¹⁶⁴ Na utajení identity žadatele se zatím pracuje jen intervencí u Úřadu ze strany právníků hájících zájmy žadatele o shovívavost. Úřad přislíbil, že žádost o udělení leniency bude považována za

¹⁶³ Srovnej ustanovení § 7 zákona č. 500/2004 Sb. Správní řád.

¹⁶⁴ GLATZOVÁ, V.,: Kladivo na kartely: omilostnění, 13.7.2009, Časopis Euro, č. 28, s. 60.

součástí obchodního tajemství a nebude k ní tudíž ve spise přístup.¹⁶⁵ I v tomto případě ale je možné namítat rozpor se zákonným právem účastníka – nahlížet do spisu.

Zákonná úprava programu shovívavosti je z těchto důvodů naprosto nezbytná. Český zákonodárce by se mohl inspirovat slovenskou úpravou. Ustanovení § 38 odst. 10 zákona č. 136/2001 Zb., o ochrane hospodárskej súťaže zní: „*Podnikateľovi, ktorý počas prešetrovania dohody obmedzujúcej súťaž podľa § 4 a 5 spolupracuje s úradom, neuloží úrad pokutu alebo uloží pokutu nižšiu najmenej o 75 % z výšky pokuty, ktorú by úrad uložil v prípade, ak by podnikateľ nespĺňal súčasne tieto podmienky:*

- a) bol účastníkom dohody obmedzujúcej súťaž,*
- b) bol prvý, kto poskytol rozhodujúci dôkaz o existenci dohody obmedzujúcej súťaž,*
- c) skončil účasť v dohode obmedzujúcej súťaž najneskôr v čase, keď informoval úrad,*
- d) nedonútil iného podnikateľa zúčastniť sa na dohode obmedzujúcej súťaž alebo nebol iniciátorom uzavretia dohody obmedzujúcej súťaž,*
- e) poskytol všetky dostupné dôkazy a spolupracoval s úradom počas celého prešetrovania,*
- f) nenadobudol v dôsledku porušenia ustanovení tohoto zákona majetkový prospech.“*

8.2.2 Vyřešení vztahu programu shovívavosti a trestního postihu kartelistů

Najít způsob, jak vyřešit otázky imunity od trestního postihu pro žadatele o leniency, nebude jednoduché. Správní sankce ze strany Úřadu totiž dopadá na soutěžitele, tedy ekonomickou entitu, zatím co trestní sankce se týká pouze individuálních fyzických osob. Navíc osoba, která je žadatelem o leniency, často nebývá zároveň pachatelem trestného činu podle § 248 trestního zákona.¹⁶⁶ Příkladem může být situace, kdy vedení společnosti až zpětně zjistí, že jeden z managerů společnosti uzavřel zakázanou dohodu s konkurentem.

Bylo by zajímavé zvážit možnost zavedení nástroje *Individual Leniency*, který funguje v USA. Ten je určen pouze fyzickým osobám, které se soutěžním úřadem spolupracují nezávisle na společnosti ze které pocházejí. Výměnou za oznámení svého protisoutěžního jednání, získají jednotlivci imunitu od trestněprávních sankcí. Jak uvádí

¹⁶⁵ GLATZOVÁ, V.,: Kládivo na kartely: omilostnění, 13.7.2009, Časopis Euro, č. 28, s. 61.

¹⁶⁶ BENEŠOVÁ, A. Program shovívavosti v evropském a českém soutěžním právu. Diplomová práce. Masarykova univerzita, 2009, s. 46.

Hammond, tento nástroj zahájil „závod o shovívavost“ mezi společnostmi a jejich zaměstnanci.¹⁶⁷

8.2.3 Procedura narovnání

V období posledních dvou let začal ÚOHS rovněž využívat procedury narovnání v soutěžních věcech. Pomocí tohoto procesního instrumentu byl na začátku roku 2010 uzavřen již čtvrtý případ porušení soutěžního práva (rozhodnutí ve věci Kofola,¹⁶⁸ Albatros,¹⁶⁹ RWE Transgas¹⁷⁰ a Karlovarské minerální vody¹⁷¹).¹⁷² Jedná se jednoznačně o velmi užitečný nástroj procesního zjednodušení. Na druhou stranu, existuje i riziko, že jeho zavedením bude snížena efektivita programu shovívavosti. Pokud budou výhody plynoucí ze spolupráce s Úřadem v rámci narovnání příliš vysoké, soutěžitelé účastníci se na zakázané dohodě vždy raději vyčkají, až bude jejich jednání odhaleno a až pak se pokusí svoji pokutu snížit pomocí narovnání. Evropská komise ve vztahu program shovívavosti – procedura narovnání zvolila správnou cestu (maximální možné snížení pokuty v rámci narovnání je pouhých 10 %), ne tak ÚOHS.

Úřad doposud nezveřejnil žádná pravidla, kterými se řídí přijímání rozhodnutí o narovnání. Z jeho dosavadní praxe plyne, že tento nástroj zatím využívá pouze v případech vertikálních dohod, tedy v situacích, které s programem shovívavosti nekolidují (rozhodnutí RWE Transgas se týkalo zneužití dominantního postavení). ÚOHS v těchto rozhodnutích snižoval pokutu o 50 %, což považují za velice přátelský přístup směrem k porušiteli práva. Pokud by taková sleva byla použita v případě, na který by mohl být aplikován program shovívavosti, znamenalo by to naprosté popření výhodnosti sebeobvinění v podobě žádosti o leniency. Soutěžitelé, kteří momentálně zvažují výhody podání takové žádosti, tak nemají představu o tom, jak by vůči nim Úřad postupoval, kdyby vyčkali až jejich zakázanou dohodu odhalí sám. Proto

¹⁶⁷ HAMMOND, S. D. Cornerstones of an Effective Leniency Program. U. S. Department of Justice [citováno 19. srpna 2010] s. 12. Dostupný z: <http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/206611.pdf>.

¹⁶⁸ Rozhodnutí Úřadu ze dne 29. července 2008 sp. zn. S095/2008/KD-14495/2008/810.

¹⁶⁹ Rozhodnutí Úřadu ze dne 15. ledna 2009 sp. zn. S114/2008/KD-466/2009/830.

¹⁷⁰ Rozhodnutí Úřadu ze dne 24. června 2009 sp.zn. S052/2009/DP-7933/2009/820.

¹⁷¹ Rozhodnutí Úřadu ze dne 23. prosince 2009 sp.zn. S147/2008/KD-16672/2009/820.

¹⁷² ÚOHS uzavřel čtvrtý případ narovnání. [citováno 19. srpna 2010] Dostupné na: <http://www.compet.cz/hospodarska-soutez/aktuality-z-hospodarske-souteze/uohs-uzavrel-ctvrty-pripad-narovnani/>.

pokládám přijetí alespoň oznámení o narovnání, ve kterém budou jasně stanovena pravidla toho procesu, za nezbytné pro zachování atraktivity programu shovívavosti.

9 Závěr

Program shovívavosti je jednoznačně nenahraditelným nástrojem soutěžních úřadů v boji s kartely. Důkazem jeho úspěšnosti je podle odborníků narůstající počet rozhodnutí Komise, která přijala v kartelových věcech.¹⁷³ V období 2000 – 2010 bylo takových rozhodnutí zatím 63, což oproti devadesátým letům předchozího století představuje trojnásobný nárůst.¹⁷⁴

Tato práce poukázala na nejdůležitější stavební kameny programu a prvky právního řádu v němž je upraven, které motivují žadatele o leniency k sebeobvinění. Optimální program shovívavosti musí být dostatečně velkorysý k prvnímu žadateli a také být předvídatelný a transparentní, jak jen to bude možné, aby žadateli zajistil dostatečnou právní jistotu. Soutěžní úřady pak musí být nadány dostatečnými vyšetřovacími pravomocemi, aby hrozba z odhalení kartelů byla dostatečně vysoká a musí mít možnost ukládat za protisoutěžní jednání sankce, které budou pro kartelisty odstrašující.

Vývoj, kterým program shovívavosti na území EU i ČR prošel, jednoznačně směřoval k naplnění těchto požadavků a je možné říct, že současné verze programu představují účinné a atraktivní podněty pro kartelisty k nahlášení zakázané dohody. Nejedná se však určitě o verze konečné. Jak jsem naznačila výše, na efektivitě leniency je třeba dále pracovat. Především je pak potřeba vyřešit úpravu vztahů programu shovívavosti a ostatních nástrojů vymáhání kartelového práva, ať už se jedná o soukromoprávní žaloby, trestní postih kartelů nebo proceduru narovnání.

Podpořit žaloby na náhradu škody způsobené protisoutěžním jednáním přijetím harmonizační směrnice je jistě užitečný nápad, ne však bez dostatečně komplexní úpravy ochrany žadatele o shovívavost, tak aby ten nebyl od podání žádosti odrazen. A stejně pohlížím i na kriminalizaci kartelů. Program shovívavosti představuje natolik účinný nástroj vymáhání kartelového práva, že považuji za nesmyslné ničit jeho efektivitu nepřiměřeným prosazováním dalších nástrojů potírání kartelů.

¹⁷³ WALSH, D. J. Carrots and Sticks – Leniency and Fines in EC Cartel Cases. *European Competition Law Review*, 2009, č. 1, s. 30.

¹⁷⁴ Statistika Evropské komise ke dni 20.7.2010. [citováno 28. srpna 2010] Dostupné na: <http://ec.europa.eu/competition/cartels/statistics/statistics.pdf>

Na úrovni České republiky bude do budoucna hlavní výzvou vytvoření legislativního rámce pro program shovívavosti, bez kterého český program nepovažují za dostatečně atraktivní. Dále bude nezbytné program shovívavosti doplnit o prvky ochrany reagující na zavedení trestného činu „Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže“ novým trestním zákoníkem.

Podniky a především nadnárodní konglomerace získávají v globalizovaném světě stále větší ekonomický význam. Pokud spojí své síly v zakázané dohodě, mohou způsobit škody národním ekonomikám i milionům spotřebitelů. Program shovívavosti je velice nápomocným nástrojem k jejich odhalení a potrestání a i když na principu neuložení sankce porušiteli práva lze shledávat prvky nemorálnosti, pozitiva programu a výhody, které přináší, jednoznačně převažují. V boji s takovými kartely je třeba použít těch nejúčinnějších prostředků a státy zatím neobjevily na „rakovinu trhu“ v podobě *hard-core* kartelů účinnější lék, než právě program shovívavosti.

10 Seznam zkratk

ČR	Česká republika
ECN	Evropská soutěžní síť
ESD	Soudní dvůr Evropských společenství, nyní Soudní dvůr
EU	Evropská unie
Komise	Evropská komise
Nařízení 1/2003	Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy
Parlament	Evropský parlament
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
SPS	Soud prvního stupně, (Soud první instance), nyní Tribunál
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SR	Slovenská republika
Unie	Evropská unie
ÚOHS	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
Úřad	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
USA	Spojené státy americké
ZOHS	Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže

11 Použitá literatura

Monografie

- BENEŠOVÁ, A. Program shovívavosti v evropském a českém soutěžním právu. Diplomová práce. Masarykova univerzita, 2009.
- BOUDA, Z. Kritická analýza tzv. "programu shovívavosti". Diplomová práce. Masarykova univerzita, 2009
- DĚDIČ, J. Obchodní zákoník komentář. Praha: Prospektrum, 1997.
- JONES, A., SUFRIN, B. EC Competition Law: Text, Cases and Materials, 3rd edition, New York: Oxford University Press, 2008, s. 1240.
- KREISLEROVÁ, I. Program shovívavosti. Diplomová práce. Masarykova univerzita, 2007
- MOTTA, M. Competition Policy: Theory and Practice. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- MUNKOVÁ, J., KINDL, J. Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 316.
- MUNKOVÁ, J., SVOBODA, P., KINDL, J. Soutěžní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 399.
- OECD. Fighting Hard-Core Cartels, Harm, Effective Sanctions and Leniency Programmes. Paris: OECD Publications, 2002.
- PAVLŮ, V., Aktuální otázky vymáhání kartelového práva. Diplomová práce. Masarykova univerzita, 2010
- PETR, M. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1.vydání. Praha : C. H. Beck, 2008
- STEINBOCKOVÁ, M. Program shovívavosti (leniency) v kartelovém právu. Diplomová práce. Masarykova univerzita, 2009
- WHISH, R. Competition Law, 6th edition, New York: Oxford University Press, 2009.

Seznam odborných článků a dalších použitých pramenů

- ALMERO, J., REHER, T., Towards the Directive on Private Enforcement of EC Competition Law: Is the Time Ripe? [cit. 14. srpna 2010]. Global Competition Review. Dostupný na:
<http://www.globalcompetitionreview.com/reviews/19/sections/67/chapters/738/private-antitrust-litigation/>.
- BEHRE D.K., COHEN, M., WARDEN, K. Global overview in Cartel regulation, Global Competition Review, 2010. [cit. 3. srpna 2010] Dostupný na:
http://www.paulhastings.com/assets/publications/1527.pdf?wt.mc_ID=1527.pdf
- BEDNÁŘ, J. Leniency program je nástrojem v boji proti kartelům. ÚOHS: Infolist2004-01Leniency [citováno 7. ledna 2009]. Dostupný na:

http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2004/Infolist2004-01Leniency.pdf.

BEJČEK, J. Přínosy a rizika modernizace veřejnoprávní sankce v rámci tzv. „programu shovívavosti“ (Leniency programme). Právník, Praha: Academia, 2003, Roč. 142, č. 3, s. 193-206.

BEJČEK, J. Trest jako vůle a představa? (O komplementaritě a konkurenci sankcí) ve sborníku Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. vydání. Brno: Masarykova Universita, 2009. Dostupný na: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/omezenost_sankci/Bejcek_Josef__1154_.pdf

BOUDA, Z. Účinná lítost, spolupracující obviněný, program shovívavosti – obdobné instituty na cestě k efektivnějšímu právu? Časopis pro právní vědu a praxi. 2009, roč. 2009, č. 3, s. 219-222.

Doporučení Rady Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci o efektivních opatřeních proti tvrdým kartelům, s. 3 [citováno 9.července 2010] Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/39/4/2350130.pdf>

European Commission. DG Competition. ECN Model Leniency Programme. Brusel: EU Commission, [citováno 30. července 2010] Dostupný z: http://ec.europa.eu/competition/ecn/model_leniency_en.pdf.

European Commission. DG Competition. Bílá kniha o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES. Brusel: European Commission, 2. 4. 2008 [citováno 14. srpna 2010]. Dostupná na: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/files_white_paper/whitepaper_cs.pdf

European Commission. DG Competition. Zelená Kniha o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES. Brusel: European Commission [Citováno 12. srpna 2010]. Dostupný na: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2005/com2005_0672cs01.pdf

European Commission. DG Competition. Commission Staff Working Paper. Annex to the Green Paper. SEC(2005) 1732. Brusel: EU Commission [Citováno 12. srpna 2010] Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/sp_en.pdf

European Commission. DG Competition. Cartel – Statistic. Brusel: EU Commission. [citováno 3. srpna 2010]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/cartels/statistics/statistics.pdf>.

European Commission. DG Competition. Commission proposes changes to the Leniency Notice-frequently asked questions. Brusel: EU Commission [Citováno 29. července 2010]. Dostupný z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/357&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=fr>

European Commission. DG Competition. Commission fines flat glass producers € 486.9 million for price fixing cartel, Brusel: EU Commission [citováno 11.července 2010] Dostupné na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1781>.

European Commission. DG Competition: Commission launches consultations on facilitating damages claims for breaches of EU competition law. Brusel: EU Commission [Citováno 14. srpna 2010]. Dostupné na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/1634>.

European Commission. DG Competition. Question and Answer – On the Leniency Policy. Brusel: European Commission, Brusel: EU Commission, vydáno 13. února 2002 [citováno 30. července 2010]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/02/23&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>.

European Commission. DG Competition: Commission proposes changes to the Leniency Notice-frequently asked questions. Brusel: EU Commission [Citováno 29. července 2010]. Dostupný z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/357&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=fr>.

European Commission. DG Competition: Commission launches consultations on facilitating damages claims for breaches of EU competition law. Brusel: EU Commission. [Citováno 29. července 2010]. Dostupné na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/1634>.

European Commission. DG Competition. Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2005. Brusel: EU Commission. [citováno 11.července 2010], dostupná z: http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2005/cs.pdf;

European Commission. DG Competition. Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2006. Brusel: EU Commission. [citováno 11.července 2010]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/comm/competition/annual_reports/2006/cs.pdf.

European Commission. DG Competition. Report on Competition Policy 2007. Brusel: EU Commission. [citováno 11.července 2010]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/comm/competition/annual_reports/2007/part2_en.pdf.

FIALA, T. Postihování kartelových dohod v rámci programu shovívavosti. Právní rádce, 2003, č. 11, s. 27.

FRÁNEK, T., Úřad poprvé odpustil pokutu. Zpravodajský server ihned.cz, 16.8.2004. [citováno 3. srpna 2010] Dostupný na: http://ekonomika.ihned.cz/2-14766900-001000_d-cb.

GAUER, C., JASPERS, M. Designing a European solution for a „one-stop leniency shop“. European Competition Law Review, 2006, č. 12, s. 685–692.

GERADIN, H. DAVID, H., The EC fining policy for violations of competition law: An empirical review of the Commission decisional practice and the Community courts' judgments, The Global Competition Law Centre Working Paper , 2005, č.3, s. 16 [Citováno 30. července 2010] Dostupný na: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20WP%2003-05.pdf>.

GLATZOVÁ, V. Kladivo na kartely: omilostnění, 13.7.2009, Časopis Euro, č. 28, s. 61.

GREENFIEL, L.B., OLSKY, D.F., Treble Damages: To What Purpose and To What Effect? [staženo dne 12.8.2010]. Dostupný na <http://www.wilmerhale.com/files/Publication>.

HAJNÁ-STEINEROVÁ, K. Soukromé prosazování soutěžního práva. *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 10, s. 297.

HAMMOND S. D., *An Update of the Antitrust Division's Criminal Enforcement Program*, Washington, 2005, [citované 11. srpna 2010]. Dostupné z: <http://www.justice.gov/atr/public/speeches/213247.htm>.

HAMMOND, S. D. Cornerstones of an Effective Leniency Program. U. S. Department of Justice [citováno 26. července 2010] s. 10. Dostupný z: <http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/206611.pdf>.

Informační list ÚOHS, soukromé prosazování soutěžního práva, Brno, č. 4 (2008), s. 5 [cit. 15. srpna 2010]. Dostupné z: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2008/Infolist_2008_04_Private_enforcement.pdf

Informační listy ÚOHS, Konference o prosazování soutěžního práva v nových členských státech EU, č. 2, 2010. Dostupný na: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2010/Infolist_2010_02_konference.pdf

JOSHUA, J.; CAMESASCA P.D. Where Angels Fear to Tread: the Commission's New Leniency Policy Revisited, *The European Antitrust Review* č. 11, 2005. Dostupný na: http://www.whereleadersgo.com/docs/JulianJoshua_WhereAngelsFearthread.pdf

KEKELEKIS, M., The European Competition Network (ECN): It Does Actually Work Well, *The European Competition Network study repost*, č. 1, 2009, s. 1. [citováno 30. července 2010] Dostupný na: http://www.eipa.eu/files/repository/eipascope/20090709111900_Study_Eipascoop2009_01.pdf

KROES, N. Enforcement of Prohibition of Cartels in Europe, proslov prezentovaný na 11. Výročném EU Competition Law and Policy Workshopu, EUI Florence, 2.–3. června 2006. Dostupný na [http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006\(pdf\)/200610-COMPed-Kroes.pdf](http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006(pdf)/200610-COMPed-Kroes.pdf).

KROES, N. Tackling cartels – a never-ending task. *Anti-Cartel Enforcement: Criminal and Administrative Policy – Panel session Brasilia*, projev ze dne 8. října 2009, dostupný na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/09/454&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

KROES, N. The First Hundred Days, projev ze dne 7. dubna 2005. Dostupný na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/205&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

KROES, N., European Commissioner for Competition Policy Reinforcing the fight against cartels and developing private antitrust damage actions: two tools for a more competitive Europe, projev ze dne 8. března 2007. Dostupný na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/07/128&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

- MARCOS, F., SANCHEZ GRAELLS, A. Towards a European Tort Law. Damages Actions for Breach of Antitrust rules: Harmonising Tort Law through the Back Door? *European Review of Private Law*, č.3, 2008, [cit. 14. srpna 2010]. Dostupný na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1028963
- NERUDA, R. Evropská komise přijala pravidla pro narovnání v soutěžních věcech. *Právní zpravodaj*, Praha: C. H. Beck, 2008 č. 9, s. 1–2.
- NERUDA, R. Komise žaluje kartelisty o náhradu škody. [cit. 15. srpna 2010] Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2009/01/komise-aluje-kartelisty-o-nhradu-kody.html>.
- NERUDA, R. Nejen o kriminalizaci kartelů. [cit. 3. srpna 2010] Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2009/01/nejen-o-kriminalizaci-kartel.html>
- ONDREJKOVÁ, D. Současnost a perspektivy regulace dohod narušujících soutěž in *Súčastnosť a perspektivy právnej regulácie obchodných zmlúv*, Zborník príspevkov účastníkov vedeckej konferencie konanej v dňoch 24.–26. októbra 2007 v Starej Lesnej, [citováno 4. srpna 2010], s. 130. Dostupný na http://www.upjs.sk/public/media/1084/zbornik_6.pdf.
- PECINA, M., Alternativní řešení soutěžních problémů má význam. *Informační list ÚOHS: Brno*, č. 2, 2008. [citováno 3. srpna 2010]. Dostupné na: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2008/Infolist_2008_02_advokacie.pdf.
- PETR, M. Bílá kniha o náhradě škody způsobené porušením soutěžního práva. *Právní zpravodaj*, Praha: C.H. Beck, 2008, č. 10.
- PETR, M. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže vyhlásil nový program leniency *Právní zpravodaj*, Praha: C.H. Beck, 2007, č. 7.
- POKORNÝ, R. Will the possibility of criminal sanctioning of cartels contribute to more effective enforcement of competition law? [cit. 3. srpna 2010]. Publikace z konference *Competition Day*, s. 30 Dostupné z: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Ke_stazeni/Comp_Day_EN_web_maly.pdf
- Přehled nejvyšších pokut uložených ÚOHS za porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže s následným vývojem jednotlivých kauz, [citováno 3. srpna 2010]. Dostupné na: <http://www.compet.cz/informacni-centrum/statistiky/prehled-nejvyssich-pokut-hs/>
- RAUS, D., ORŠULOVÁ, A. Aktuální aplikační otázky soukromoprávního prosazování dodržování veřejného soutěžního práva v České republice a na Slovensku. *Justičná revue*, 2009, č. 12, s. 1657.
- REYNOLDS, M. J., ANDERSON, D. G. Immunity and Leniency in EU Cartel Cases: Current Issues. *European Competition Law Review*. 2006, č. 2, s. 89.
- ROUX, C., VON UNGERN-STEMBERG, T. Leniency Programs in a Multimarket Setting: Amnesty Plus and Penalty Plus, s. 5 [citováno 11. července 2010] Dostupné z: <http://www.hec.unil.ch/deep/textes/07.03.pdf>.
- Rozhovor s bývalým předsedou ÚOHS Martinem Pecinou, in *Hospodářské noviny*, 8. 2. 2008, str. 18. Dostupný na: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Clanky/2008/2008_02_08_HN_rozhovor.pdf.

- Rozhovor s Petrem Rafajem v *Global Competition Review*, č. 2, 2010, str. 29-30.
Dostupný na:
http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Clanky_EN/GCR_02_2010.pdf.
- RUDOLECKÝ, K. Morálka versus Leniency. *Informační list ÚOHS*, 2007, č. 3, s. 5.
Dostupný na: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2007
- SANDHU, J. S. The European Commission's Leniency Policy: A Success? *European Competition Law Review*, 2007, č. 3, s. 148–157.
- SLOT, P. J. A view from the mountain: 40years of developments in EC competition law. *Common Market Law Review*. 2004, č. 41, s. 443–473.
- SPAGNOLO, G. Leniency and whistleblowers in antitrust. London: Centre for Economic Policy Research, 2006, s. 3. [Citováno 12. července 2010] Dostupný na:
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=936400
- STEPHAN, A. An Empirical Assessment of the 1996 Leniency Notice, CCP Working Paper, 2006, č. 5, s. 5. [Citováno 30. července 2010] Dostupný na:
<http://ssrn.com/abstract=911592>.
- STEPHAN, A. The Direct Settlement of EC Cartel Cases, Centre for Competition Policy, University of East Anglia, Norwich, s. 15. [citováno 28. července 2010]
Dostupný na:
http://ec.europa.eu/competition/cartels/legislation/cartels_settlements/astephan.pdf
- SUUMAKKI, S., CENTELLA, M. L. T. Commission adopts revised Leniency Notice to reward companies that report hard-core cartels. *Competition Policy Newsletter*, 2005, č. 3, s. 8. Dostupný na: http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2007_1_7.pdf
- ÚOHS uzavřel čtvrtý případ narovnání. [citováno 19. srpna 2010] Dostupné na:
<http://www.compet.cz/hospodarska-soutez/aktuality-z-hospodarske-souteze/uohs-uzavrel-ctvrty-pripad-narovnani/>
- Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Výroční zpráva 2009. Brno: ÚOHS 2009
[citováno 4. srpna 2010] Dostupná na:
http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/VZ_verejnost/Vyrocní_zprava_2009.pdf
- VALOUŠKOVÁ, Z. Kriminalizace kartelů – nad paragrafem 248 trestního zákoníku. *Antitrust*, 2009, [cit. 3. srpna 2010]. Dostupné z: <http://www.antitrust.cz/kriminalizace-kartelu-nad-paragrafem-248-trestniho-zakoniku-p-9.html>.
- WAELEBROECK, D., SLATER, D., EVEN-SHOSHAN, G. Study on the conditions of claims for damages in case of infringement of EC competition rules. Brusel: Ashurst, 2004, s. 1. [citováno 12. srpna 2010] Dostupné z:
http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/comparative_report_clean_en.pdf
- WILS, W. P. J. Leniency in Antitrust Enforcement: Theory and Practice. *World Competition*, 2007, č. 30(1), s. 25-64.
- WILS, P.J.W. Is criminalization of EU Competition Law the Answer? *World Competition*, 2005, č. 28(2), s. 154.

Použité předpisy a pokyny ČR a SR

zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 273/1996 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád

zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

zákon č. 136/2001 Zb., o ochrane hospodárskej súťaže

Sdělení předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže Ing. Josefa Bednáře o podmínkách aplikace mírnějšího režimu při ukládání pokut u zakázaných dohod narušujících soutěž, při jejichž splnění lze členům takových zakázaných dohod neuložit pokutu nebo výši pokuty podstatně snížit. Brno: UOHS. Informační list Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže č.1/ 2002 [citováno 3. srpna 2010]. Dostupný z: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2002/Infolist2002-01leniency.pdf

Program aplikace mírnějšího režimu při ukládání pokut (Leniency program). Brno: UOHS. Dostupný z: [://www.compet.cz/hospodarska-soutez/kartely-a-dominance/novy-leniency-program](http://www.compet.cz/hospodarska-soutez/kartely-a-dominance/novy-leniency-program).

Použité předpisy a pokyny EU

Smlouva o fungování Evropské unie (Celex 11957E)

Nařízení Rady o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy, č. 1/2003, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)

Pokyny pro výpočet pokut uložených podle čl. 23 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1/2003 (2006/C 210/02).

Oznámení Komise o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů (1996/C 207/04).

Oznámení Komise o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů (2002/C 45/03).

Oznámení Komise o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů (2006/C 298/11)

Oznámení Komise o spolupráci v rámci sítě orgánů pro ochranu hospodářské soutěže (2004/C 101/03)

Oznámení Komise č. 139/2004 o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) (2005/C 325/07).

Seznam citovaných rozhodnutí Evropských orgánů

Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 14. května 1998 T-304/94 Europa Carton v. Komise ES.

Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 20. září 2001, C-453/99, Courage. Rozsudek

Rozsudek Evropského soudního dvora, ze dne 15. března 2006, T-15/02, BASF v. Komise. Evropského soudního dvora ze dne 13. července 2006, ve spojených věcech C-295/04 až C-298/04, Manfredi.

Rozhodnutí Komise ze dne 24. ledna 2007 č. COMP/38.899 – Gas insulated switchgear, OJ 2008/C 5/07.

Rozhodnutí Komise ze dne 21. února 2007 č. COMP/E-1/38.823 – Elevators and escalators, OJ 2008/C 75/10.

Rozhodnutí Komise ze dne 18. duben 2007 č. COMP/37.766 – Dutch beer market.

Rozhodnutí Komise ze dne 19. září 2007 č. COMP/39.168 – Hard Haberdashery: Fasteners.

Rozhodnutí Komise ze dne 03. říjen 2007 č. COMP/38.710 – Bitumen Spain.

Rozhodnutí Komise ze dne 20. listopad 2007 č. COMP/38.432 – Professional videotape.

Rozhodnutí Komise ze dne 28. listopad 2007 č. COMP/39.165 – Flat glass.

Rozhodnutí Komise ze dne 5. prosinec 2007 č. COMP/38.629 – Chloroprene Rubber,.

Rozhodnutí Komise ze dne 23. ledna 2008 č. COMP/38.628 – Nitrile Butadiene Rubber.

Rozhodnutí Komise ze dne 11. března 2008 č. COMP/38.543 – International Removal Services.

Rozhodnutí Komise ze dne 12. listopadu 2008 č. COMP/39.125 – Car Glass.

Rozhodnutí Komise ze dne 11. června 2008 č. COMP/38.695 – Sodium chlorate.

Rozhodnutí Komise ze dne 25. červen 2008 č. COMP/39.180 – Aluminium fluoride.

Rozhodnutí Komise ze dne 1. října 2008 č. COMP/39.181 – Paraffin Waxes.

Rozhodnutí Komise ze dne 15. října 2008 č. COMP/39.188 – Bananas.

Rozhodnutí Komise ze dne 28. ledna 2009 č. COMP/39.406 – Marine Hoses.

Rozhodnutí Komise ze dne 8. července 2009, COMP/ 39.401 – Gas I.

Rozhodnutí Komise ze dne 22. července 2009, COMP/ 39.396 - Calcium Carbide.

Rozhodnutí Komise ze dne 30. září 2009, COMP/ 37.956 - Concrete reinforcing bars.

Rozhodnutí Komise ze dne 7. října 2009, COMP/ 39.129 - Power transformers.

Rozhodnutí Komise ze dne 11. listopadu 2009, COMP/ 38.589 - Heat stabilisers.

Rozhodnutí Komise ze dne 23. června 2010, COMP/ 39092 - Bathroom fittings & fixtures.

Rozhodnutí Komise ze dne 30. června 2010, COMP/ 38344 - Prestressing steel.

Rozhodnutí Komise ze dne 20. července 2010, COMP/38886 - Animal Feed Phosphates,

Rozhodnutí Komise COMP/38511 - DRAM.

Seznam citovaných rozhodnutí Českých orgánů

Rozhodnutí Úřadu ze dne 12. července 2004 sp. zn. S 106/04-4340/04-ORP - Energetické a iontové nápoje.

Rozhodnutí Úřadu ze dne 9. února 2007 sp. zn. S 222/06-3113/2007/710 - Plynem izolované spínací ústrojí.

Rozhodnutí Úřadu ze dne 3. srpna 2007 sp. zn. S 50/2006-14238/2007/710 - Tipsport.

Rozhodnutí Úřadu ze dne 29. července 2008 sp. zn. S095/2008/KD-14495/2008/810 - Kofola.

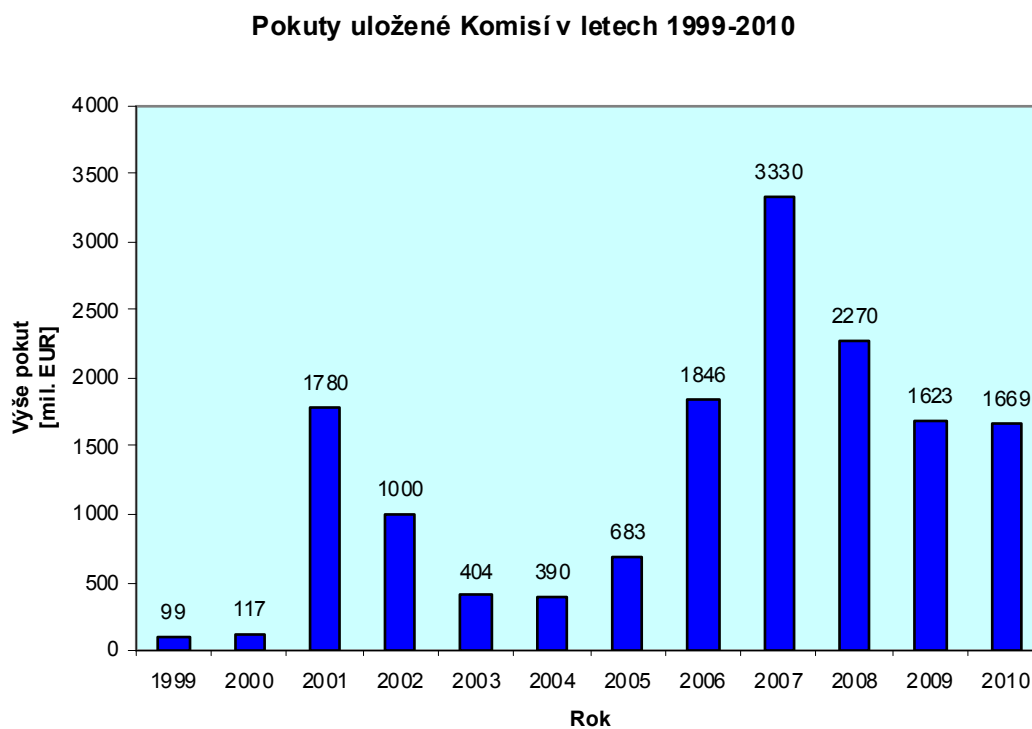
Rozhodnutí Úřadu ze dne 15. ledna 2009 sp. zn. S114/2008/KD-466/2009/830 - Albatros.

Rozhodnutí Úřadu ze dne 23. prosince 2009 sp. zn. S147/2008/KD-16672/2009/820 - RWE Transgas.

Rozhodnutí Úřadu ze dne 24. června 2009 sp. zn. S052/2009/DP-7933/2009/820 - Karlovarské minerální vody.

12 Seznam příloh

Příloha č. 1 : Pokuty uložené Evropskou komisí za účast na kartelu v období 1999 – 2010



Zdroj: <http://ec.europa.eu/competition/cartels/statistics/statistics.pdf>

Příloha č. 2 : Přehled všech rozhodnutí Komise v období 2000 - 2006, ve kterých byla udělena ochrana před pokutami, nebo pokuta snížena.

Rok	Dotčený trh	Snížení pokuty a počet podniků
2006	Synthetic rubber	100%: 1, 40%: 1
2006	Copper fittings	100%:1, 30%: 1
2006	Bitumen Netherlands	100%:1, 30%: 1
2006	Acrylic Glass	100%:1, 40%: 1, 30%: 1
2006	Hydrogen Peroxide	100%:1, 40%: 1, 30%: 1, 10%: 1
2006	Acrylic Glass	100%: 1, 40%: 1, 30%: 1
2006	Bleaching Chemicals	100%: 1, 40%: 1, 30%: 1, 10%: 1
2005	Rubber Chemicals	100%: 1, 50%: 1, 20%: 1, 10%: 1
2005	Plastic Industrial Bags	30%: 1, 25%: 2, 10%: 2
2005	Italian Raw Tobacco ¹²	50%: 1, 30%: 1
2005	Industrial Thread	Drobné slevy
2005	Monochloroacetic Acid	100%: 1, 40%: 1, 25%: 1
2004	Choline Chloride	30%: 2, 20%: 1
2004	Needles etc	100%: 1
2004	Spanish Raw Tobacco	40%: 1, 25%: 2, 20%: 1, 10%: 1
2004	Copper Plumbing Tubes	100%: 1, 50%: 1, 35%: 2, 15%: 1, 10%: 2
2003	Industrial Copper Tubes	50%: 1, 30%: 1, 20%: 1
2003	Organic Peroxides	100%: 1, 50%: 1, 25%: 1, 15%: 1
2003	Carbon & Graphite Products	100%: 1, 40%: 1, 30%: 2, 20%: 1
2003	Sorbates	100%: 1, 50%: 1, 40%: 1, 30%: 1, 25%: 1
2002	Speciality Graphite	100%: 1, 35%: 6, 19%: 1
2002	Rond à Beton	20%: 1
2002	Food Flavour Enhancers	100%: 1, 50%: 1, 40%: 1, 30%: 1
2002	Methylglucamine	100%: 1, 40%: 2
2002	Plasterboard	40%: 1, 30%: 1
2002	Fine Art Auction Houses	100%: 1, 40%: 1
2002	Industrial & Medical Gases	25%: 2, 15%: 2, 10%: 2
2002	Methionine	100%: 1, 50%: 1, 25%: 1
2001	Carbonless Paper	100%: 1, 50%: 1, 35%: 1, 20%: 1, 10%: 3
2001	Zinc Phosphate	50%: 1, 40%: 1, 10%: 4
2001	Citric Acid	90%: 1, 50%:1, 40%:1, 30%:1, 20%: 1
2001	Brasseries Belges	50%:1, 30%: 1, 10%: 4
2001	Brasseries Luxembourg	100%: 1, 20%: 3
2001	Vitamins	100%: 1, 50%: 2, 35%: 3, 30%: 1, 15%:1, 10%: 1
2001	Sodium Gluconate	80%: 1, 40%: 2, 20%: 3
2001	Graphite Electrodes	70%: 1, 40%: 1, 30%: 1, 20%: 2, 10%: 3
2000	Lysine	50%: 2, 30%: 2, 10%: 1

Zdroj: <http://europa.eu/rapid> a [http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006\(pdf\)/200610-COMPed-Bloom.pdf](http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006(pdf)/200610-COMPed-Bloom.pdf).

13 **Resumé**

The aim of this master thesis is to introduce the concept of the leniency programme and to describe its development and current legal regulation in the European Union and the Czech Republic, to evaluate its rules, its effectiveness and morality. The thesis also explores the relationship between leniency programme and other instruments in antitrust law enforcement.

The first chapter defines what a leniency programme is and describes its evolution in the USA and the EU. Leniency programme lies in granting full or partial immunity from sanction to the member of a cartel that reports the existence of this cartel to the antitrust authority. Next it describes the key features of an effective leniency programme. It means severe sanctions for competition infringement, fear of detection and transparency of the programme.

Next chapter deals with the development of leniency programme in the EU. It points out the differences between European Commission notification issued in the years 1996, 2002 and 2006 and it describes how the programme works nowadays. It also focuses on the cases in which the Commission used the leniency programme. This chapter entails also the issue of European Competition Network and its Model Leniency Programme.

Chapter Four deals with the leniency programme in the Czech Republic, highlighting some key differences from the EU programme and with the administrative proceeding held by the Office for the Protection of Competition on the basis of leniency application.

Furthermore the thesis analyses whether the main idea of the leniency programme - the wrongdoer is not going to be punished even though he has broken the law - can be justified. And the theoretical aspects of the programme are compared with analogous institutions in criminal law.

Chapters Six and Seven concentrate on two other instruments of antitrust law enforcement. Firstly the thesis describes and tries to find the solution in the relationship between leniency programme and the criminalization of anticompetitive practices, because reckless application of criminal sanction can infringe effectiveness of it.

Secondly the private enforcement of the competition law and its relation to leniency programme is analysed.

Finally, the last *de lege ferenda* chapter summarizes my ideas for further development of leniency programmes both in the Czech Republic and in the European Union. The number of decisions in the cartel cases that the European Commission issued proves that the leniency programme is an effective instrument to disclose cartels. However it still needs some improvements concerning e.g. harmonization in the European Union or enactment in the Czech Republic.

The Leniency Programme in European and Czech cartel law

KLÍČOVÁ SLOVA

- Program shovívavosti
- Kartely
- Imunita

KEY WORDS

- Leniency Programme
- Cartels
- Immunity